

רעב דברים כג תצא אונקלוס

באשר עשה יי' לנו ויחליו קיונו
 דבר ה' חתומה ידבר קיונו למען
 בקהלתה יי' יי' ארץ חפוק
 פשוטה על בעצי רבדו
 וחוסמטו כפר מדעם בייש
 יי' ארץ יי' דבר יי' לא יי'
 דבר פקדה קיונו ופוק קמברא
 קמשייטתא לא יעיל קנו
 משייטתא: יי' יי' קמפי רפשא
 קמפתה: יי' יי' ויהי קפזותתערב ויהי

לקט בדין

שהיית מתגורר בלעזי זימי הדעב נצוד גדול (לביש).
 והיית לא ידעמי מלי קאמז: טו) מוסב על מושב שנס
 נהס יי' טעם כי אמר הוא כמו בלודס ואמפי"ר נעטו
 לעול ומי שגורס "ממון" ומואל ציר עיון: יז) נקט
 לשון מ"ל, אל אין ענינו כלן שעולה ומקטרד לפי צ"ל
 שלמעלה להענין, אל מפתין ומפסה ומביט הדאריס
 רעים, והמלממה מקום קמה היא לצד זה, שהגריס מביאס
 נעומיסי, במלממה כסון מקושטות, לה ציר להוסיף יומר
 (מ"ל), הוא היין כלן מקום שיש פירות סיה, או אפשר
 כפשוטו, אל מושב שהטון מקטרד להענין במלממה שהיא
 מקום קמה ציר זהירות ימיה מכל פיג ופסי
 (במ"ח): יח) פי אין שוס נפקא מייה ראה טעומה
 ציוס או בלינה, אל מושב מדבר גרע גמור טעומה
 בשלש נפש: יט) זו דעת מ"ק בספרי: כ) בספרי וכן
 כפסמי ר' שמעון הממני אומר ואל אל ממך לממנה זו
 ממנה ליה לא יעל אל מן הממנה זו ממנה שמינה, וכנר דבני שר', שמעון לאסופי אמי שלס רק לעשה ולא טעמה למה
 אמר צ' פתמיס ממנה, הילול ואל למך לא יעל אל מן הממנה או יאמר לא יעל אל מושב דלויס בנימ, ואין למר שממנה
 שכינה בלא טעמה וממנה ליה נעשה דהא לא כנב אמי נעשה ואחו בלא טעמה (ד"ר), וס בספמיס כ"י: למדין ואל
 מדמצי נפי נשא (ה' ב') ושלמו מן הממנה וגו', וכלי"ז, זו לרבות נעל קרי כנב המעולה מצי ממנות: כא) ר"ל אין פי
 לפנות ערב נשכר פנה הערב, אל נענוטה לפנות כדי שיהיה לו הערב שמש אחר עולמו, ופירושו שאו ציר לעול ואין

אור החיים

י כי חלה ממנה וגו' (י"ג) פירוש כג שיש דקדוקי מכל דקדוקי עבירות כלאמרו מכל דבר וגו' (י"ג), וכלל
 עבירות שכי לא יעניש עליהם ואם יעניש בצינח דבר (י"ג) גם סביבות שמתמי יסובב כרע,
 ויהי טעם קל, מודיע הכחוש שנשעת הסכנה והעיר צמה עולה סמוך לזה כי יהיה כך איש אשר
 שהיא בזמן שולאים על אויביהם לזיכין שמירה לא יהיה טבור וגו' ואמרו ז"ל (ע"ז כ') שהכריח
 אור בדין
 קח ופי יס נבית אמי ציר לשמור מדבר רע. קוח' כל ריעי. קפס' על אמר מכל רע.

רעב דברים כג תצא אונקלוס

בר בעור מפתור ארם די רע
 פרת קפשייטת: י וקא אבי יי'
 אלקוד קמברא מן בלעם ודפד יי'
 אלקוד קד יי' קמפון בודקו ארי
 רבסד יי' אלקוד: י לא חתבע
 שלמסיון וקבחהו כפ יספוד
 קעלם: י לא חרסח ארומסאה
 ארי אחרון הוא לא חרסח
 מצואה ארי דבר מייטא

רשי"י

בא"י: יא) ולא פעלה ואמפי"ר לא קדמו, דלמי' בעירוף (י"ג) (ס) לא תדרש שלמים. מכלל*
 דרך למה לי (רא"ס): יב) מושב דקשה אם ציר למעט שלמור לומר לא תדרש שלמים (ס): יג) לא תתעב
 פשיעו שאין לדרש שלמו, אל מושב דמצי נענוגי טערה אלן ממנה לאר שציר לקרבו הגם שהוא בכלל לא ממה
 כל נשמה ה"ל כ"ש מושב (במ"ח), וחמ אפילו על נשמת בשרד לקרמרי, לא תתעב מצרי. מכל וכל"י, אף
 מלממה, כ"ש נשעת מלממה שאין ציר לקרות להס לפוט דלויס בספרי, ור"ש על נשעות להס טעומה: יד) כי
 מהי מימי למעט אם הכחוש לא יזיה (רא"ס), ועוד מן שיי' הממנה. סמוך.

הטעם שזמן הכחוש שאמך הוא ונמלרי כי גר הייט בלעזי משמע שמשאר אומות שאין בהם טעמים אלו מותר למעט וציר
 לעשב ואמורים ללא נקבל, זה אינו, שאדריה מומריס מיר, לוח אמר דשמי אדומי ותלמי שאלו אוהבה היה ראי למעט,
 משל"כ שאר אומות: די) ולעיל אמר לגמרי ושינה אל, והיינו כך, אל מן שו יופי הכנב ומנשה סופר מוממה לפנות ואין
 כלן שוס קושית הכרת דרוש: טו) ר"ל גר"ל זה שנכחוש אמי כמו שאר גריס הנאמרו לביון וגרישומה, כלן פירושו

כמו שכתבנו בחמילה הענין (י"ג), שוב עמדנו אל חוקן בשליו כשלאמרו לפינו קושית זו הפירח ואמר
 ענין זה ורלויס שאין טענה על הנקבות לקדם מינחכ"י) כלאמור במדוש (מדוש שמואל כ"י):
 לנשיס"י) כי כגע טמך שירעו בלנב לקדם הכול ו. ואל אכז וגו'. אומרו ולא אכז"י) פירוש כגם
 יוכלו טעות בלא רשות בעלפוק"י, ומע גם בראות שהיה מקום לשמוע מלד עניפי הכחוש
 בעליהן אויביס להס ארופיס הם כגם על איקדמו שהיה בלנב נלחח בכס, אף על פי כן נחלכה כי
 אוחס, ומעמה אין טענה אשר לא קדמו אלל על בלא טעם ולא שמע וגו', וכן הטעם כי אכזכי כי
 הכריס ועמד דרין עמווי ולא עמוויס מואצי ולא פירוש לא ללד שהיית ראי לדבר זה, ועיון מה
 מואציט ועטת זולג טענה מין, וכמו שאמר אחיח שפירשתי בפסוק ולא אכז סימון (לעיל ב' ל):

אור בדין

לממרי כל כבודה למר נשכר זה הוא כחמל. קוב' שכל מינה זה בלא ימיינו. קב' אפילו בלא טעם כל כבודה. קר'
 בלא אפילו כמ' ישראל פטורה מכבוד כל ואל מעטס זה. קר' בלשך עמד לשון נגד מלכיע משיינו דוד מקור קבדוטה. קר'
 בלא מינה אזה פירושו לכן בלא טעם וכן יי' טעם נכון על לא ילה יי' קלל בלנב עליו והילול ולא שמע.

אור בדין

אור בדין אור בדין אור בדין

ד [א] ונתנינים אסורים אסור עולם. ציננות (דף ע"ו) אמר רבא הני מילי צהיזמן נכרים כי מגיירי ישראל שרו ורצנן הוא דגורו זהו כו' הדך אמר רבא לאו מלמא היא צהיזמן נכרים לית להו חמנות נגמירי אית להו חמנות. והנה דעת הרמב"ם פ"ג מא"צ (ה"א) כלישנא קמא וכל ז' אומות שנתגמירו התחמנות בהן מן המורה מותר ודו גור עליהם שלא ינכסו בקהל לעולם וכן הוא דעת רש"י (כמוצטט כ"ה), דעת הרמב"ן (ציננות ע"ב) והרשב"א (ש"ס) דהלכתא כלישנא בתרא דרבא ושבע אומות מן המורה אסור אחר גירות אלא להצניס שנולדו אחר שנתגמירו מותרים ללא כפיצו זהו דורות, ונתייחס מחמת גירות דוד אסורין לעולם. דעת ר"ם

לא אוליין רק צמר לידה וידה ולא משכמת מזרי שלישי אלא צנשא מזרית שניה ולשיטת הרמב"ם דפסק דאוליין צמר לידה לחומרא אבל לא לקולא ומזרי ראשון צנשא מזרית שניה צנה ש"י (18) ולשיטת הרמב"ם עוד דנתייחס מותרין אחר גירות קושית פוס' לא קשה מידי כיון דלרי יהודה קהל גרים מיקרי קהל א"כ מזרי אסור צמינה.

סימן ד

מי הם האסורים לבא בקהל ואיזהו הנקרא פמור וכו' לו סעיפים:
 א ממורים (א) ונתינים אסורים אסור עולם עד סוף כל הדורות בין זכרים בין נקבות:
 ב עמוני ומואבי אסורין ואיסורן אסור עולם אבל נקבותיהן מותרות מד:
 ג מצרי ואדומי אינם אסורים אלא עד שלשה דורות אחד זכרים ואחד נקבות שאחר שנתגיד הוא ובניו שנולד לו אחד שנתגיד אסורים וכן בניו מותר:
 ד מצרית (ב) מעוברת שנתגידה בה מצרי שני:

[ב] מעוברת שנתגידה צנה שני. ציננות (דף ע"ח) ואי כתב רמננא להם הוי אמינא מזרית מעוברת שנתגידה היא וצנה חד כתב רמננא אשר יולדו. פי' רש"י אשר יולדו למימר דכל לידה דמגירות ואילן חדא דרש היא ע"ש. וע"ש בסוגיא דפריך אי נימא דעובר לאו ירך אמו אלא הא דאמר

רבא נכרית מעוברת שנתגידה צנה אין לך טפילה אמאי אין לך טפילה וכ"מ משום דרי יתחך דאמר דבר מורה רוב ומקפיד עליו מוכן כו' והא אמר רב כהנא ל"ש אלא רוב אבל כולו מוכן ומשני שאני עובר דהיינו רבימי' ע"ש. ומצאנו דלמ"ד עובר לאו ירך אמו א"כ הא דעובר א"כ טפילה לאו משום טפילה דאמי' אלא משום טפילה עובר עממה כשטפלה אמו ומשום דלאו מליצה דהיינו רבימי', ולפי"ו אם הגדיל יכול למחות כמו צנר קטן שמתבלין אוחו דיכול למחות כשיגדיל וכדאיתא בכתובות (דף י"ב) [יא, א] וא"כ העובר דהוי משום גירות עממו ראוי להיות מזרי ראשון שנתגיד צפני עממו, וקשה דאמאי הוי צנה שני דאי נימא עובר ירך אמו ומחמת טפילה אמו הוי גר א"כ לוי נולד ה"ל שני לאמו אבל אם עובר לאו ירך אמו ואינו אלא גירות עממו ראוי להיות ראשון. (19)

וצריך לומר דאע"ג דהוא ע"י גירות עממו מכל מקום כיון דנולד ממזרית ראשונה אוליין צמר לידה וה"ל שני, ותייחס צנה קושית פוס' [ש"ס] ד"ה הוי אמינא מזרית מעוברת היא וצנה חד ז"ל וא"מ אי סבר כרי יהודה א"כ לימא דאיתמרין

מלוואי חותם

עמית או הולד יהיה עמתי דהא דעמיתות מותרת אין הפי' דלא הוי בכלל עמוני אלא דנתחדש בזה דהולד אויל בתר אביו דאע"ג דבכל מקום הולד הולך אחרי הפגום מי"ם בעמיתות הדין וההלך אחרי הזכר ולכן מותר, אבל כשאביו עכ"מ דהולד כמותו ואינו הולך אחרי הזכר וכיון שהולך אחריה שוב הוי עמתי דהרי היא עמיתית רק דעמיתות מותרת אבל עמתי זכר אסור עיי"ש שהאר"ך בזה, ולפי"ו גם במצרית אם היתה מותרת לבוא בקהל אבל מי"ם בזה יהיה תלוי דאם נשאת לישראל או לגר בנה יהיה מותר בקהל אבל אם נשאת למצרי או בנה יהיה מצרי שני ואסור בקהל כיון דכאן לא שייך לומר דאוליין בתר אביו דהרי אביו הוא מצרי וכמשי"כ הקובץ הערות בעמתי, אמנם באמת ד' הקובץ הערות תמהים דהרי הבית שמואל הובא לקמן סקס"ו כ' דבגרי ליכא למשפוחותם לבית אבותם ולפי"ד הקובץ הערות יצא דגו כשר שישא עמיתות דהולד יהיה אסור בקהל כיון דכאן לא שייך דלמשפוחותם לבית אבותם מפקיע דבגרי הוי אין למשפוחותם לבית אבותם ומבואר ביבמות ע"ה דהולד אינו עמתי וא"כ קשה כג"ל רצ"י, שו"ר בחי' ר' שמואל על יבמות שהעיר על רבינו עיי"ש בקונטרס בעל"ף פסולי קהל. ובעיקר ד' הקובץ הערות הנ"ל עיין מה שהאר"ך בישועות דוד אפ"ו סי' ב' בזה.

(19) עיין באחיעזר ח"ב סי' כ"ט אות ר' שחי' ק' רבינו עפ"י משי"כ רש"י כסנהדרין ג"ח דגו שנתגיד קטן שנולד דמי היינו דהוי קטן שנולד בלי אב ואם וכ"ז כשהאב והאם הם נכרים דלכשתגיד ליל חייס בדאיתא ביבמות ס"ב, אבל כשאמו מישראל אין לא דין קטן שנולד לגבי אמו יש לו חייס לגבה.

(כמוצטט כ"ה, ד"ה אלו) דשבע אומות גם הדורות אסורין לעולם וגירות דוד לא הוי רק לשעבוד. ועיין יבמות (דף ע"ח) אמר ר' יוחנן אי לאו דאמר ר' יהודה הכתוב תלאו צלידה לא מלא ידיו ורגליו צבית המדרש כיון דאמר מר קהל גרים אקרי קהל, מזרי שני צמה יטהר, דלמא אי עבר ונסיב דאי לא כתב קרא. ובתוס' שם ד"ה מזרי שני צמה יטהר ז"ל וא"מ וישא נמינה והולד כשר לרי' יוחנן דאמר בתמוך מזרי שני שנסא מזרית ראשונה צנה שלישי דצמר ידידיה שדין וי"ל דרי' יוחנן דהכא סבר כאידך דרי' יוחנן דאמר רב דימי א"ר יוחנן צנה שני דצמר ידידיה שדין עכ"ל. ולשיטת הרמב"ן והרשב"א דסברי אין צהן אסור דורות צמינה מן המורה א"כ יתעורר קושית פוס' וישא נמינה דאע"ג דצמר ידידיה שדין נמי צנה מותר כיון דדורות שרי מן המורה. ונראה כיון דדעת הרמב"ן הובא צ"י ק"י זה דמזרי ראשון צנשא מזרית שניה דצנה שלישי ומשום דק"ל כאידך דרי' יוחנן דצמר ידידיה שדין דכתיב אשר יולדו דמליין צמר לידה בין לקולא בין לחומרא, וא"כ אפי' מזרי ראשון צנשא נמינה נמי צנה מותר כיון דצמר

(18) וכ"כ הטורי אבן במגלה דף י"ד עיי"ש היינו דא"כ הא דכתבה התורה ידך דור שלישי מותר היכי משכ"ל דבכה"ג דנשא נתינה אפי' דור ראשון מותר וא"כ ע"כ דמיירי בנשא מצרית דבזה יש חילוק בין אם היא ראשונה דאז הולד שני ובין אם היא שניה דאז הולד שלישי ומותר, ולכאורה למ"ד דבתר ידידיה שדין ליה לפמשי"כ תוס' היה דאם ישא גירות כשורה ג"כ יהיה לשור' הולד, אמנם א"כ תמהים ד' רבינו הטורא דא"כ למה התצרכה הגמ' לומר דרי' לא מצא דידו ורגליו רק משום דרי' ט"ל דקהל גרים אקרי קהל, הרי אפי' אם היה סובר דלא אקרי קהל ג"כ לא מצא דידו ורגליו דהרי אם לא אקרי קהל א"כ גם מצרי ראשון שישא אותה יהיה הולד מותר כיון דמצרית מותרת ואוליין בתר ידידיה בין לקולא ובין לחומרא הוי ממש כמו נתינה אבן בטורי אבן שם כתב דרק אם ישא נתינה בזה למ"ד דבתר ידידיה שדין ליה הולד כשר אבל אם ישא ישראלית הולד יהיה מצרי וילכן כ' שם הטורי אבן דכל ק' הגמ' רק משום דהתורה לא כתבה דאי אבל אם היה כתוב דאי היה משכ"ל בנשא ישראלית עיי"ש ולפי"ו היה אם היה נשא גירות למ"ד דקהל גרים לא אקרי קהל היה הולד מצרי והטעם בזה צ"ל דרק אם שנייהם פגומין בזה אוליין בתר ידידיה אבל אם היא כשורה דאי הולד פסול כמו האב ועדיין צ"ע אולם ברבינו א' אפשר לומר כן דלקמן בסק"ט כתב בבבאור ד' התוס' מה שהק' וישא נתינה דאם מצרית היה מותר לא הוי דרשינן הלך אחרי הפגום עיי"ש וא"כ גם בנתינת כשורה הולד כשר הודק"ל, ולכאורה היה נראה מוכח מרבינו כמו שכתב בקובץ הערות סי' מ"ד דאפי' דעמתי ולא עמיתית אבל מי"ם עכרים שישא

עליו דלכתי תיקשי ליה דלמאי לא קאמר לאתוי עמוי ומואצי
 שנשא ישראלית דחייבי לאוין וינהו וקרינן ציה יש עבירה, וכן ראייתי
 להרב חידושי הלכות שהקשה קן משם תוספת ישנים עכ"ל ע"ש.
 ובראה משום דהתם צמתניי מן צרישא כל מקום שיש קידושין

ואין עבירה הולד הולך אחר הזכר
 והיינו מדכתיב למשפחותם לבית
 אבותם והדר מן צריפאל יש קידושין
 יש עבירה הולד הולך אחר הפגום
 והיינו דאין הולכין אחר הזכר אלא
 אחר הפגום וממורת ונתינה לישראל
 הולך אחר הפגום אע"ג דהזכר כשר
 וכיון דק"ל עמוי ולא עמויות א"כ
 לא מצי לאתוי עמוי ומואצי שנשא

ישראלית דהולך אחר הפגום דלס הזכר פגום מ"ל דהולד הולך
 אחר הזכר ואפי"י יש קידושין ואין עבירה ולא עדיף צמה שיש
 עבירה, ואם הזכר (דהולך) כשר והנקיבה פגומה דהולך אחר
 הפגום ולא אחר הזכר הא צעמוי לא משכחת נקיבה פגומה דהא
 עמוי ולא עמויות ולא משכחת לה אלא צממורת ונתינה דאו
 הנקיבה פגומה וכיון דיש קידושין יש עבירה הולך אחר הפגום,
 ומש"ה לא קשיא ליה להרב חידושיין אלא ממנרי ואלדומי דאית
 בהו נקיבה פגומה לזה מיישב דמנרי ואלדומי לא חשיב עבירה כיון
 דאיתו אלא חייבי עשה.

והנה ראייתי בחידושיי ריטב"א שם ז"ל אלא כל מקום דסיפא
 לאתוי מאי, איכא למידק לימא לאתוי ישראל שנשא
 מזרית ראשונה דיש קידושין יש עבירה והולד הולך אחר הפגום
 והולד מנרי שני מפגום ואיכא למימר דאין הי"ג לרב דימי דפוסל
 צמנרי שני שנשא מזרית ראשונה דכל שכן דפוסל נמי צהא דיש
 עבירה ואפשר לתרוצי הכי אצל לדברי רבה בר בר חנה דמכשיר
 צמנרי שני שנשא מזרית ראשונה אפשר דה"ה דצהא נמי צנה
 כשר ואין אליב"ד דרבה בר בר חנה מקשינן סתמא עכ"ל.

ותמהניי צה דאפי"י לרבה צב"ם דס"ל צמנרי שני שנשא מזרית
 ראשונה דאלינן צמר דידיי היינו דוקא צמנרי שנשא
 מזרית אצל עמוי שנשא מזרית אזלינן צמר פגום שבטיהם,
 וטעמא דמלמא כצב רש"י בקידושין שם (דף ס"ו) ד"ה צנה
 שלישי ז"ל ומותר לישא ישראלית כיון דיש קידושין ואין עבירה
 לבית אבותם קרינן צ"י כישראל והא דלמרינן צממות להם הלך
 אחר פסולין היינו לענין ישראל שנשא מזרית או מזרי שנשא
 ישראלית דיש קידושין יש עבירה כו' דוילדו להם כתיב ואחריהם
 הולכין הולדות אצל לענין מזרי ומזרית לא מיגמר לן האי להם
 מידי דהא צתרווייהו להם קרינן צ"י והוא מזרי והיא מזרית
 עכ"ל. וכ"כ צמוס' שם ד"ה צנה שלישי הדבר פלוי צה כשהם
 משני עממין שיך לומר כן דקרא צני עממין איירי וקאמר הלך

אשר יולדו לומר שחלאן צלידה ואי כר' שמעון איכי ס"ד דהיא
 וצנה מד כיון דקצבר מזרי ולא מזרית ע"ש, ולפי מ"ש ס"ד כיון
 דהוא צענמו גר ראשון כיון דעובר לאו ירך אמו וכמ"ש ואם הוא
 זכר ה"ל מזרי ראשון קמ"ל כיון דהיא נבגירה ה"ל ללידה מזרי
 שני. ועיין לחם משנה פ"ד מפסולי

מוקדשין. [ג] ישראל שנשא על אחד מאלו
 הולד כמותה. והיינו
 קודם שנתגיירו לישראל שנשא על
 הכותית הולד כמותה וכמ"ש צמ"מ.
 ובפרק האומר (דף ס"א) [סמ"ב]
 ולזה כמותה מונלן אמר ר' יוסן
 משום רשב"י דלמך קרא כי יסיר

את צנן מאתרי צנן הצה מישראלית קרוי צנן ואין צנן הצה מן
 הנכרית קרוי צנן ופירש"י מדלל כתיב נמי כי תסיר את צנן
 אלמא קן הנכרית אינו קרוי צנן אלא צנה ע"ש פירש"י דכן צנן
 אפילו מן הנכרי קרוי צנן ומשום דצני צניס קרויים צניס כ"כ
 הריטב"א שם ע"ש.

וראייתי צפ"ר שער המלך פט"ו מאיסורי צהא ז"ל וקשיא לי
 מהא דלמרינן פ' הצע"י [יבמות סב"א] א"ל רבה
 לרבה בר מרי מנא הא מלמא דלמרי רבנן צני צניס הרי הם כצניס
 אלימא כו', ופירש"י ז"ל אצני צמו קאי דכן צנו פשיטא לן והשתא
 אמאי לא קמיימי לה מהכא דקרי לכן צמו צנן וצ"ע עכ"ל. ונראה
 דהא דפשיטא לן יותר כן צנו היינו משום דהכן ממתיסם אחר אציו
 ודאי ה"ל כצנו, אצל כן צמו כיון דמתיסם אחר אציו ולא אחר
 אמו דכתיב למשפחותם לבית אבותם ומש"ה צני לה צנן צמו אי
 הוי כצניס. וא"כ צנן צמו הצה מן העכו"ם דהולד כמותה ואינו
 ממתיסם אחר אציו אלא אחר אמו א"כ הדר ה"ל כן צמו כמו כן
 צנו ומש"ה לא מצי למילף כן צמו מישראל כיון דמתיסם אחר
 אציו לזה פשיט ל"י מהא דצני מכיר מסוקקיס.

[ד] הולד הולך אחר הפסול. ז"ל צ"ש דק"ל כל מקום שיש
 קידושין יש עבירה הולך הולך אחר הפגום ממנרי
 פרק האומר עכ"ל. ולקמן יוצא דאפי"י איכא דיש קידושין ואין
 עבירה נמי הולד הולך אחר הפגום. (20)

[ה] אחר הפסול. ס"פ האומר (דף ס"ו) מן כל מקום שיש
 קידושין יש עבירה הולד הולך אחר הפגום כו'
 ממורת ונתינה לישראל צה ישראל לממור ולנתינן. כחצ צע"ר המלך
 [פ"י צ מאיסורי ה"כ] ז"ל דע דצפ' האומר פריך אלא כל מקום
 דסיפא לאתוי מאי. וראיתי להרב חידושיין שם הקשה ז"ל וא"ת
 ימא לאתוי ישראל שנשא מזרית דיש קידושין יש עבירה הולד
 הולך אחר הפסול ז"ל דלא קרינן יש עבירה אלא חייבי לאוין אצל
 לא חייבי עשה ומנרי ואלדומי חייבי עשין וינהו ע"כ. יש לדקדק

מלוואי חותם

(20) היינו דהרי גר שנשא ממורת ג"כ הולד ממור אצ"פ שאין עבירה אולם
 נראה דהבייש לשיטתו שכ' רבנו אין דין דהולד הולד אחר הזכר והובא לקמן
 בסקט"ו בר' רבינו וא"כ לכן הולד ממור כיון דאין דין הולך אחר הזכר
 ועי"ש בר' רבינו שזה גופא ראיית הבייש מגר שנשא ממורת דהולד ממור
 אולם צ"ע מקידושין דף ס"ו דשם מבוואר להדיא דגר שבה על ממורת
 דהולד ממור הוא רק משום דהולד הולך אחר הפגום וצ"ע. וראה בהוספות
 מש"כ בה.

ואע"פ שצריך גירות מ"מ כיון שנתגייר ואין לו חיים לגבי האב הרי הרי הוא
 מתיחס אחר אמו לגבי דין זה דשארות ולכן הרי מצרי שני כיון דיש לו חיים
 לגבי האם ואין עליו דין קטן שגולד לגבי אמו הרי שני עי"ש. וכעין קר רבינו
 הק' הגרעק"א ובית יעקב על תוס' בבבובות (י"א) שכ' דמשכחיל גר קטן
 מדאורייתא במעוברת שנתגיירה והק' הגרעק"א דלמ"ד עובר לאו ירך אמו א"ך
 מהני מדאורייתא ועי"ש בחי' הגרניס ובחור"א אה"ע סי' ד' סק"ט ובחי' ר'
 שמראל כתובות סי' י"א ואבי עזרי מהדורא חמשה פ"י ג' מאיסוריב מש"כ בה.

אחי עזר - קולך אכיר

השר"ת שלו נאבד בתוך קבוצת המכתבים. כתבתי מזה לידידינו
הרב מוהר"ע מונק נ"י.

חנ"ל

[טז]

בדין מילת גר לשמונה

← 7 ע"ד שאלה רומעכ"ת במעוכרת שנתגיירה וילדה בן זכר, אם
נימול לשמנה ואם מילתו דוחה שבת, ולדעתו אינה דוחה שבת
לפני מה שכתב הרמב"ן להוכיח דמבילה מהני קודם מילה לגירות
ולפי זה הרי המילה היא לגירות ואיך תדחה שבת? ויפה העיר.
אולם חנאון ר' דוד קארלינער זצ"ל כמפרו, "מסקי הלכות" ח"א ד"ז
כתב דאף נכרית שנתגיירה בהיותה מעוכרת מילת בנה דוחה שבת,
דלא משוינן ליה כנתגייר מעצמו רק כבן ישראל שאין לו יחוס
אחרי האב, וראי' לזה דחייב כרת על אשת אחיו מאמו שילדה
אחרי, כמבואר ביבמות (דף צ"ו ע"ב). ועוד דאם הוא כנתגייר
מעצמו לכשיגדל ביכלתו למחות; ועוד הביא ראי' סבכורות (דף
מ"ו ע"א) דנתגיירה מעוכרת בנה בכור לכהן, ואם חי' דינו
כנתגייר מעצמו איך יחויב בפדיון בכור לכשיגדל, והאריך בזה
ומסיק שם למעשה למול את הילד בשבת. יעו"ש.

והנה בעיקר ההערה איך חייב באשת אה, יעוין ב, "אחי עזר"
חיו"ד סי' כ"ט אות ו' מה שכתבתי שם לתרץ דהוי כקמן שנולד
לגבי האב אבל לא לגבי האם ומתיחס אחריה, וחייב בה' סלעים,
והבאתי מה שכתב בתשובת, "חמדת שלמה" חאה"ע סי' כ', דכיון
שנתגייר פקע היחס מן האב ותוי גר למפרע, יעו"ש בתשובת
ה"נתיבות", ולדבריו יש לאמר דהוי גר למפרע משעת המילה
ולחכי חייב בפדיון חכן. אבל לגבי מילה גופא דקודם המילה עוד
לא נתגייר יש לאמר דאינה דוחה שבת. וכאמת ב, "אבני מלואים"
בסי' ד' ובסי' י"ג כתב דיכול למחות לכשיגדל, ועיין בדו"ח כתובות
די"א מה שכתב בדברי התוס' שם; ועיין במפר, "שי למורא"

[עב]

<http://www.otzar.org> הודפס מאתר אוצר החכמה

דברי הלכה

בבכורות דמ"ו, ועיין עוד בסוגיא דשבת דקל"ה, ובירושלמי שבת פרק ר"א דמילה הלכה ה', יש קמן נימול ליומו, היך עבידא, ילדה ואח"כ נתגיירה הוא נימול ליומו, נתגיירה ואח"כ ילדה נימול לשמנת, ובס' "פסקי הלכות" מפרש דקאי על נכרית ולא על שפחה, ועיין עוד בספר "גבעת עולם" סי' כ"ט מה שפלפל בזה. ויש לי אריכות דברים בזה. ועכ"פ לענין הלכה למעשה יש לסמוך על הוראת בעל "פסקי הלכות".

[כח]

בדיני גיור קטנים

בדבר שאלתו שצעיר אחד לקח אשה נכרית ומת לאחר שהוליד ממנה בן ובת, ואבי האיש לקח את הילדים אליו לגדלם בביתו ולהנכם בתור ילדי ישראל, והאשה הנכרית המתלקה מכל זכויותיה על הילדים והדבר נעשה בערכאותיהם כחוק המדינה, וענת תוקן מתחנן לגייר את הילדים הקטנים, וחשש מעכ"ת לדעת ה"מרדכי" המוכא ב"דרכי משה" בס' רס"ח דאין הכי"ד מגיירים בלי אב או אם; ואולי כיון שיש אב זקן המביא לבי"ד די בזה. הנני יושב כעת קרית הוצות והנני מחוסר ספרים לעיין בזה, ולפי מושכל ראשון חי' נראה שיכולים הכי"ד לגיירם על פי דרישת קרובים, וכן הסכים לי הגר"א קאמלער שליט"א בהיותו אצלי הלילה. אבל בכ"ז לא אוכל להגיד לע"ע דבר מוחלט עד שאעיין בזה עוד.

[כט]

בדין גיורת לכהן

ע"ד מה שנשאל שיקרו מקרים לדאבוננו שנושאים נשים נכריות ויש להם בנים ובנות ובאים אח"כ להתגייר, ויש גם כהנים שנושאים נשים נכריות, ונוחנים היו עד עתה שאם חבעל כהן לא גיירו את אשתו הנכרית. ולכאורה הדבר מוזר, וכי איסור גיורת לכהן חמור

[ע]

<http://www.otzar.org> הודפס מאתר אוצר החכמה

וגם בדבר התלוי ביד אחרים מהני מחשבה עכ"ד, אולם באמת הדברים תמוהים דהא דאמרינן בזבחים ל"ו בלישנא אחרינא לאו כל כמיניה היינו לר"י דס"ל מחשבה כמעשה מצד הסברא ולהכי כל שאינו בידו ותלוי ביד אחרים לא אמרינן מחשבה כמעשה אבל בפגול שהוא מגוה"כ כוודאי מהני גם בדבר התלוי ביד אחרים וכמו דמוכח בד' ל"א בחשב שיאכל כזית שני בני אדם דמהני ולהכי גם בחשב שיאכלו טמאים למחר הרי"ז פגול ומה"ט גם בחשב זר בשחיטה ע"מ שיזרוק כהן למחר שאינו תלוי בידו מהני פגול ומשכח"ל שפיר פגול בשחיטה בור, אולם בשי" הרגמ"ה י"ל דאעפ"י דהוי פגול גם בדבר שאינו בידו הוא דווקא היכא דשייך באותו עבודה ככהן שחשב שיזרוק כהן אחר או שיקטיר כהן אחר אמורים למחר אבל בור החושב בשחיטה ע"מ שיזרוק כהן למחר דהור ל"ש באותו עבודה כלל בזה לא מהני פגולו כלל ומפרש הרגמ"ה אין מחשבה מועלת אלא כמי שראוי לעבודה דבעינן שיהי ראוי לעבודה על אותה מחשבה ואם חישב בשחיטה על זריקה בעינן שיהיה ראוי לזריקה ולפי"ז הא דתנינן בר"פ כל הפסולין לפיכך הן פוסלין במחשבה לא משכחת לה בפגול רק בלאכול חרץ לזמנו אבל בלזרוק או להקטיר חרץ לזמנו לא מהני בשחיטת זר, ומ"מ הוא דבר מחדש וי"ל דכיון דשחיטה בור כשירה מועילה גם מחשבה על זריקה שאינו ראוי לה וצ"ע, עכ"פ י"ל דכונתו שיזרוק הזר בעצמו דבכה"ג לא הוי פיגול.

ו"ש מקום עיון בחשב זר בשחיטה ע"מ לזרוק דמה של"ש לפמשי"כ הרמב"ם בפט"ו מהל' פסוהמ"ק הל"י דזאת המחשבה בשחיטה כאלו חשבה בשעת זריקה לפיכך פסולה עכ"ל וכיון דמחשבה זו חשבינן כמחשבת זריקה הרי זר פסול לזריקה דאינו ראוי לאותו עבודה אולם מסתימת דהר"מ בפ"ד מה"ל פסוהמ"ק אבל אי חשב הפסול בשעת שחיטה הרי"ז פסולה מבואר דבכל גוני אופני מחשבה פוסלת בשעת שחיטה וצ"ל דאעפ"י דהוי כמחשבה בזריקה מכ"מ הא מחשב בשעת שחיטה שהפסול כשר לה מקרי מחשבה ח"פ, ובמחשב פסול בשחיטה ע"מ לזרוק דם של"ש דבפסול של"ש ליכא דין גוה"כ דמי שפגולו גם לו פסול גם בכה"ג אבל במחשב הפסול ע"מ שיזרוק בעצמו למחר או שיקטיר אימורים למחר כיון שמחשב על זריקה שאינה מתרת דמי כמחשב לזרוק שלא במקומו דל"ה פגול לכ"ע.

ונראה כשי' התור שנטפפו בזה עפ"י המבואר במנחות ע"ח לחד לישנא מוקי בה דלכו"ע כלי שרת מקדש שלא מדעת ורק בסכין קמיפלגי לחד מ"ד דמי לכ"ש ולחד מ"ד לא דמי לפי דלית לסכין תוך ולא אלימא ככ"ש לקדש שלא מדעת ולהכי נסתפקו התור דאפשר דסכין אינו מקדש לגבי דין אם עלה לא ירד (והתור באמת בכמה מקומות בריש חולין ובזבחים מ"ז נסתפקו אי בשחיטת קדשים בעי כ"ש) ולהך צד דס"ל להתוס' דאין לדין סכין כ"ש נסתיעו שפיר ממליקה דכמו דתירד אעפ"י שנעשה בהכשר ה"נ בשחיטה לפני קבלה דתירד ולא נתקדש בקדושת כ"ש ולפי"ז י"ל דרבא דמוקי בזבחים ק"י"א בקבלה בכלי חול איכא בנייהו ס"ל כהך מ"ד במנחות ד' ע"ח דסכין דמי לכ"ש או דעדיפא מכ"ש דאעפ"י דלית ליה תוך מקדש ולדידיה כוודאי כיון שנתקדש בקדושת כ"ש בשחיטת הסכין כוודאי דחשיב פסולו בקדש גם לפני קבלה ולהכי גם אם קבלה בכלי חול לר"ש לא תרד ומיושב קושיתו.

ג

ה) וע"ד מה שתמה בד' השימק"ו במנחות ד"ה שאין מחשבה מועלת אלא כמי שראוי לעבודה שהביא בשם הרגמ"ה שאם שחט זר וחשב אין מחשבה פוסלת בו והוא תמוה שהרי להדיא שנינו בר"פ כל הפסולין כל הפסולין ששחטו שחיטתן כשרה כו' לפיכך הן פוסלין במחשבה, אם אין לשון הרגמ"ה משובש היה נ"ל בכונתו דכוודאי אם שחט זר וחשב לאכול חרץ לזמנו פסול אבל אם חשב זר בשחיטתו ע"מ שיזרוק בעצמו הא מבואר בזבחים כ"ז מדרשת מר זוטרא דמי שפגול גרם לו יצא זה שאין פסולו גרם לו וכל זריקה דלא שריא בשר לא מייתי לידי פגול וה"נ אם חשב זר בשחיטתו ע"מ שיזרוק בעצמו דהוי זריקה דלא שרי' בשר לא מייתי לידי פגול ומידי דהוי מחשבת הנוח ל"ש ג"כ בזה ואינו נפסל אפי' לר"י וכונת רגמ"ה לתרץ בזה דהא בלאו הכי הוי פסול משום זריקת הפסול, ומה שתי' בשימק"ו שם דהואיל דחייב כרת משום פגול, ג"כ תמוה דהא לא הוה הרצאת כשר ואיך הו"א דחויב כרת ומה שתרצו דנפ"מ לענין אם יש בו דם הנפש דיחזור ויקבל בזריקת פסולים אינו מספיק לטמא דעושה ג"כ שיריים וע"כ תי' הרגמ"ה באופן אחר דנפ"מ אם שחטו כל הפסולין אף טמא ע"מ שיזרוק בעצמם הדם דבכה"ג אין מחשבה זו פוסלת בהן לפי שאי"ר לעבודת זריקה.

והנה כטהרת הקדש בזבחים כ"ו נתקשה בהא דאמר מקבלה ואילך כו' דמבואר דבשחיטת פסול פסול בחשב זר בשחיטה ע"מ לזרוק או להקטיר חרץ לזמנו דאם חשב שיזרוק הזר בעצמו הא הוי זריקה דלא שרי' בשר ולא מייתי לידי פגול ואם חשב שיזרוק כהן כשר לאו כל כמיניה כמו שאמרו בזבחים ל"ו דאין מחשבתו מחשבה בדבר התלוי ביד אחרים ומשנתינו דר"פ כל הפסולין יש לפרש במחשבה דשלא לשמה והביא רא"י מזה לר' התבו"ש בסי' ד' דלפי המסקנא דאמר שם דע"מ שיאכלוהו טמאים למחר הרי"ז פגול נדחה הלישנא אחרינא דלאו כל כמיניה

ד

ו) וע"ד אשר העיר יד ידי רומעכ"ת שי' בד' הרמב"ם פי"ד מהל' איסור ביאה הי"ד שני אחים תאומים שהיתה הורתן שלא בקדושה ולידתן בקדושה דחייבין משום אשת אח כמבואר בברייתא יבמות צ"ח והש"ך ביו"ד סי' רס"ו כתב דדוקא תאומים אבל אם הראשון היתה הורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה אינו חייב משום אשת אח והנוב"י אה"ע סי' כ"ג ה"ר מפרש"י יבמות צ"ח דתאומים לאו דוקא ומעכ"ת הוסיף לדייק כן מל' רש"י בד' צ"ו ובר' מ"ב יעוי' בהגהות הרש"ש ביבמות שם שהריגיש בזה,

קמט

אחיזר

סימן כט

שו"ת

וכשיגדל יהי בידו למחות כגר קטן, וכן הקשה במצריה שנתגיירה דבנה שני ניהו דבלידה תלא רחמנא מ"מ לא עדיף מגר בן מצריה שנתגייר בעצמו דהוי ראשון כיון דהוי גר בפ"ע למ"ד עובר לאו ירך אמו יעו"ש וכבר הרגיש מזה האבני מלואים בסי' ד' וסי' י"ג וכתב דלמ"ד עובר לאו ירך אמו לכשהגדיל יכול למחות והא דהוי מצרי שני הוא מגזיה"כ דבלידה תלי רחמנא ות"י בזה ק"י התוס' יבמות ע"ח ב"ר"ה הוא יעו"ש, ונראה בישוב הקושיא דהא דאמרינן דגר שנתגייר כקטן שנולד דמי פרש"י בסנהדרין ג"ח דהוי כקטן שנולד בלי אב ואם כל זה כשהאב והאם הם נכרים דלכשנתגייר ל"ל חייס כמבואר ביבמות ס"ב נתגיירו לית להו חייס משום דהוי כקטן שנולד אבל כשאמו מישראל אין לו דין כקטן שנולד לגבי אמו ויש לו חייס לגבה ואע"פ שצריך גירות מ"מ כיון שנתגייר ואין לו חייס לגבי האב הרי הוא מתחס אחר אמו עכ"פ לגבי דין זה דשארות כיון דאמו מישראל לא הוי כקטן שנולד לגבה וחייב משום אשת אב וכן לגבי ה' סלעים כיון דאמו ישראלית אע"פ שהולד צריך גירות מ"מ אין לו דין קטן שנולד לגבי אמו ולהכי חייב ה' סלעים, ויתישב בזה משה"ק האבני מלואים דאמאי במעוברת שנתגיירה בנה מצרי שני כיון דהוי גר בפ"ע ד"ל כיון דאית ל"י חייס לגבי האם ואין עליו דין הקטן שנולד ואמו הוי ראשונה ובנה מצרי שני, ובזה י"ל ג"כ משה"ק השעה"מ לשי' רש"י דנכרי ועבר הכא על בת ישראל הולד כשר דלמי' צריך גירות מהא דבכורות מ"ו דמוקי לה בנתעברה מעכו"ם ולא תימא אליבא דמ"ד אין מזהמין את הולד כו' ומשמע דוקא לוי' אבל ישראלית בנה חייב לכר"ע והא צריך גירות ולמ"ש"כ א"ש כיון דאמו מישראל לא הוי כקטן שנולד לגבה ומתיחס אחריה וחשוב בנה גם לגבי פדיון הבן ומישוב ג"כ משה"ק מיבמות מ"ה גלי או נסי' בת מינך ובפרש"י שם דאסור בממזרת והא גר מותר בממזרת משום דכיון דאמו מישראל לא הוי כקטן שנולד לגבה ומתיחס אחריה וכ"כ דבהורוהו ולידתו בקדושה אע"פ שאחיו נכרי ולשי' רש"י שצריך גירות מ"מ חייב כדאי משום אשת אב דדוח"ל דהא דתני בהורוהו שלא בקדושה מיירי דוקא שהאב ישראל והא משמע דבהורוהו ולידתו בקדושה כדאי חייב משום אשת אב אע"פ שאביו נכרי, ולמ"ש"כ א"ש דלא הוי כקטן שנולד לגבי אב יעו"ש מש"כ הנהיבות בתשו' חמד"ש לאה"ע סי' ב' בישוב דרש"י דלהכי צריך גירות משום דלגבי נכרי מתיחס אחריו אבל כיון שנתגייר פקע היחס מן האב והוי גר למפרע יעו"ש והדברים קרובים למ"ש"כ, ועי' בירוש' יבמות פ"א דהורוהו שלא בקדושה ולידתו בקדושה דחייב על קללת אמו וכ"פ הרמב"ם בפ"ה מה' ממרים דאע"פ דלשי' הרמב"ן המילה אח"כ הוא לשם גירות מ"מ חייב על קללת אמו דלגבה לאו הוי כקטן שנולד כמשכ"ל.

ועי' בתוד"ה והשני, והנה מעכ"ת הוסיף נופך לבאר החילוק דדוקא תאומים ע"פ מש"כ הרמב"ן להביא רא"י דטבילה מהני קודם מילה מהא דמעוברת שנתגיירה בנה א"צ טבילה מבואר בדעתו דהמילה הוא לשם גירות וקשה למאי דק"ל דעובר לאו ירך אמו הוא אמאי חייב משום אשת אב ותירץ בזה דהדבר תלוי בפלוגתא דרבי וראב"ש אם שני דברים המתירים מעלים זה בלא זה דביבמות ק"ד מדמה ג"כ לענין חליצה ורקיקה ולהכי במעוברת שנתגיירה הטבילה הוצילה במקצת לענין גירות ובתאומים שיש להם שווי אחוה וטפה נתחלקה חייב משום אשת אב משא"כ אם האחד הורוהו שלא בקדושה ולידתו בקדושה כיון שצריך הראשון לגירות של מילה אינם אחים לחיוב אשת אב עכ"ד, אני שמעתי ולא אבין חילוקו כיון דהועילה הגירות במקצת ע"י טבילה ליתחייב ג"כ משום אשת אב לכשאינם תאומים ועוד יקשה לשי' הרשב"א ביבמות מ"ו שכ' לרחות דטבילה קודם מילה לא מהני ומעוברת שנתגיירה בנה א"צ טבילה לאו דוקא אלא דבכתה מיירי וקשה לדידי' אמאי חייב משום אשת אב דהא צריך מילה וטבילה וצ"ל לשי' הרשב"א דאחי כר"א דס"ל דטבילה גרידא הוי גר ואחי הך כרייתא דלא כהלכתא וגם עיקר הדמיון לשני דברים המתירים מעלים זה בלא זה אינו עולה יפה דבזה אין לנו אלא מה שאמרו ובודאי דגר שמל ולא טבל הוי גוי לכל הדברים כמו שאמרו ואינו גר עד שימול ויטבול ואין גירות לחצאין ורק כמה שמצינו בכבשי עצרת דשחיטה חריקה יש להם דינים מיוחדים מאי דשחיטה מקדש וכן בחליצה ורקיקה יש שם דינים לפוסלה על האחין עכ"פ אין לנו לברות מעצמינו.

ובאמת היא קושי' אלימתא לשי' הרמב"ן גם בתאומים מ"ט חייב משום אשת אב כיון דהמילה לשם גירות וגר שנתגייר כקטן שנולד דמי דוחק לומר דהך כרייתא אתי כמ"ד דעובר ירך אמו או כר"י דס"ל דע"י טבילה גרידא הוי גר וכל זה דלא כהלכתא וכמ"כ ק"ל במתניתין דבכורות מ"ו דנתגיירה מעוברת בנה בכור לכהן וצריך ליתן ה' סלעים כיון שאינו גר עד שימול וכשנולד אכתי לאו ישראל א"כ אמאי חייב בה' סלעים והא בבניך כתיב ואי"ל דלכשנימול הילד הוי גר למפרע משעת טבילה דמהיכ"ת ישתנה דינה משארי גרים ועו"ק לשי' הרשב"א דס"ל דלא מהני הטבילה קודם מילה ומעוברת שנתגיירה בנה צריך טבילה ג"כ א"כ מ"ט חייב בה' סלעים וגם אי"ל דמה שנתגדל אחרי גירות האם חשוב שיש בו חלק ישראל כיון דעובר לאו ירך אמו הוא א"כ צריך גירות בפ"ע וכל זמן שלא נתגייר הוי נכרי וקודם המילה אין בו חלק ישראל כלל שו"מ בספר פסקי הלכות ח"ד שתמה בזה על שי' הרמב"ן וכן הקשה גם לשי' הרא"ה דסגי בטבילה גרידא במעוברת שנתגיירה לגבי הולד דמ"מ כיון דהוא גר מצד עצמו

מגייר עצמו דבעינן שימול ויטבול ויכניס עצמו לכלל ישראל, ומדין שליחות שייך ע"י מעשה השליח להחשב כאילו המשלח פועל הגירות, ובאופן דמהני שליחות מהני אף זכייה, דגם ע"י זכייה מהני שיהא כאילו הזוכה עשה המעשה, משא"כ בקטן דלא מהני שליחות להחשב מעשה השליח כמעשה הקטן ה"ה דלא מהני זכייה. אמנם דעת התוס' בסנהדרין דלא בעינן שיהא הקטן מגייר עצמו ואין הקטן פועל כלל חלות הגירות, אלא הבי"ד פועלים חלות הגירות עבורו, והבי"ד המה המגיירים אותו, אלא דמאחר דהוא זוכה בעצמו ובגופו שנעשה גר ונכנס תחת כנפי השכינה, ואתינן עלה מדין זכייה מאחר שאנו עושים מעשה הגירות בכדי שהוא יזכה בעצמו להעשות גר, והאי זכייה מהני אף במקום דליכא שליחות ודו"ק, אלא דעדיין צע"ק דמלשון התוס' סנהדרין שם משמע דהגר עצמו פועל מעשה הגירות.

אלא דכ"ז היכא דתורם משל בעל הכרי על הכרי, דמאחר דהוא של בעל הבית וא"י לעשות פירות של בעל הבית תרומה, משו"ה בעינן לשליחותו על עצם ההפרשה, ומשו"ה נמצא דהבעה"ב הוא התורם והוא הפועל חלות התרומה, חה הוא דנתחדש בתרומה דבעינן שיהא מדעת התורם דא"א לעשותו תורם שלא מדעתו. אך כשמפריש מפירותיו על הכרי של חבירו, דאז הוא בעצמו התורם ואין בעל הכרי פועל חלות התרומה ע"י מעשה ההפרשה שלו לא בעינן דעתו לכך, אלא דבעינן שיחול תרומה על הכרי ומאחר שהכרי אינו שלו אתינן עלה מדין זכייה דזכין לאדם שלא בפניו, כדי להפקיע את הכרי מטבלו, ובזה לא בעינן שיהא לדעתו.

ובזה יבואר לנכון סברת התוס' דמהני זכייה מדאורייתא, דהא דהיכא דלא מהני שליחות אף זכייה לא מהני וכמש"כ התוס' בכתובות, היינו היכא דבעינן ע"י זכייה עבור הקטן שיהא הקטן

סימן כח

בענין גר קטן (ב)

מי שעושה מעשה הזכייה מ"מ הלא המקבל והזוכה הוא העובר ועובר א"י לקבל ולזכות נכסים. ויש להביא ראיה לזה ממש"כ הרא"ש בפ"ט דבבא בתרא (סוף סי' ה') גבי הא דפסקינן כרב נחמן דהמזכה לעובר לכשתלד קנה, ח"ל הרא"ש שם: "ומיירי שלא הקנה לו בקנין סודר, דלכשילד הדר סודרא למריה וגם לא בחזקה, אלא במשיכה וישנו ברשות הזוכה כשנולד העובר או דקאי באגם או קרקע בשטר והשטר ביד הזוכה כשנולד" עכ"ל.

הרי מפורש דבאמת מעשה הזכייה יכולים לעשות גם בעד עובר אלא דא"א לקבל ולזכות בשבילו והלכך חל הקנין והוא זוכה כשילד, והוי כאומר לחבירו משוך פרה זו ולא תקנה עד לאחר לי' דקנה אם עומדת באגם, ואם נאמו דא"א לעשות מעשה זכייה בעד עובר א"כ מה לי דעומדת באגם הלא לא היה כלל מעשה זכייה בעדו ואיך יקנה

74 [יא, א] בתוס' ד"ה מטבילין כתבו דגירות דקטן הוא מדרבנן כיון דאין שליחות לקטן, דלא משכחת לה גר קטן מדאורייתא אלא במעוברת שנתגיירה. והק' הגרעק"א דהניחא למ"ד עובר ירך אמו שפיר הוי גר מן התורה משום דמהני גירות האם גם להעובר, אבל למ"ד עובר לאו ירך אמו הא העובר צריך גירות בפני עצמו, והאיך משכח"ל גר קטן מדאורייתא כיון דאין זכייה לקטן, ע"ש. ובהפלאה הקשה דאף אי איכא זכייה לקטן מדאורייתא מ"מ עובר ודאי אין לו זכייה דהא המזכה לעובר לא קנה, ע"ש.

וליישב קושית הבעל הפלאה י"ל, דהא דאין מזכין לעובר אין זה משום דאין יכולים לעשות מעשה זכייה בעד עובר, דלגבי זה לא גרע עובר מקטן, אלא הא דאין מזכין לעובר הוא משום דעובר אינו יכול לקבל ולזכות בנכסים, ואפי' כשיש

חידושי כתובות יא, א

כשיולד, וע"כ מוכח דבאמת יכולים לעשות מעשה זכייה בעד עובר רק דאינו יכול לקבל ולזכות בעודו עובר, ולכך דימה זה הרא"ש לעושה קנין לאחר ל' דקונה במעשה הקנין דלפני ל', וה"נ זוכה כשיולד במעשה הזכייה שעשה הזוכה עברו. ולפי"ז שפיר מתיישבת קושית בעל הפלאה, דהחסרון דהמזכה לעובר לא קנה אינו שייך אלא בקניני ממונות דצריך העובר לזכות ולקבל, אבל הכא כל הדין זכייה הוא על מעשה הגירות וגם עובר בר גירות הוא, וכזה שפיר שייך מעשה זכייה עברו אי לאו דאין שליחות לקטן.

וליישב קושית רעק"א נראה, דהנה נחלקו בגמרא בעכו"ם ועבד הבא על בת ישראל אם הולד כשר או ממזר, ושיטת התוס' (ביבמות טז, ב ועוד) הוא, דלמ"ד הולד כשר הוא משום דאולינן בתר דידיה דהיינו העכו"ם או העבד, והוה הולד גוי כשר דבגוי לא שייך פסול ממזר. ולפי"ז הולד צריך גירות. וקשה לשיטתם מהא דאיתא בגמ' בכורות (מו, א) דלוייה שילדה בנה פטור מחמש סלעים, ומוקי לה באופן דאיעבר מעכו"ם ופטור מפדיון משום דהולד לוי פסול מיקרי, ולשיטת תוס' דהוי הולד גוי בלא"ה פטור מחמש סלעים ואפי' בן ישראלית דנולד מעכו"ם פטור מחמש סלעים כיון דגוי הוי. ועוד מקשים דאי אמרינן דהא דהולד כשר היינו שהוא גוי כשר ובעי גירות, א"כ הוי גר שנתגייר וכקטן שנולד ואין לו שום קרובים ויהא מותר בקרובי אמו, ואילו בגמ' יבמות (צז, ב) מפורש דאית ליה קרובי האם, דבשני אחים תאומים שהיתה הורתן שלא בקדושה ולידתן בקדושה חייבין משום אשת אח מן האם, הרי דאפי' נולדו מאם שנתגיירה בשעת העיבור אית להו קורבה דאם, וכש"כ בנולד לאם ישראלית דיש קורבה דאם.⁷

ועוד מקשים מגמ' יבמות (עח, ב) דאמרינן במעוברת שנתגיירה בנה אין צריך טבילה דסלקא ליה טבילה דאמו ולא הוי חציצה משום דהיינו רביתה, ובתוס' יבמות (מו, ב) ד"ה מטבילים הק' האיך מועיל הטבילה להבן קודם מילתו, ותי' כיון דאכתי לא חזי למילה לא מעכב המילה וחל הגירות בטבילה גרידא, מידי דהוה אנקיבה דכל שאינו חייב במילה אינו מעכבו בגירות. וברמב"ן

שם תי' דבדיעבד מהני טבילה קודם מילה, והיינו דס"ל דגמר הגירות להעובר הוא במילה וא"כ לית ליה שום קרובים דהא נולד מעכו"ם ובשעת מילה כקטן שנולד דמי. וקשה דהרי מפורש בגמ' יבמות (צז, ב) הנ"ל דבהורתו שלא בקדושה ולידתו בקדושה יש לו קרובי האם. ועוד קשה לשיטת הרמב"ן דאמאי אמרינן בגמ' בכורות (מו, ב) מעוברת שנתגיירה בנה בכור לכהן, הא כשנולד הבן אכתי עכו"ם הוא דלא נגמר גירותו עד שימול.

והנראה ליישב בזה הוא, דאף שמצריכים גירות לולד שנולד מעכו"ם הבא על בת ישראל, מ"מ אין זה משום דהוא גוי גמור, אלא באמת הוא ישראל אלא דאכתי לא הוי בכלל קדושת ישראל דיחוס הקדושה תלוי באבות כדכתיב "למשפחותם לבית אבותם", וכמו שקדושת כהונה תלוי באבות כמו"כ קדושת ישראל תלוי באבות, ולא סגי במה שמתייחס אחריה, ולזה צריך גירות כדי לקבל עליו קדושת ישראל. ונראה דלגירות כזה אין צריכים כלל לדעתו מפני שמחויב הוא להכנס תחת כנפי השכינה, כיון שהוא כבר ישראל, וכמש"כ בש"מ כאן דהקטנים שהיו בעת מתן תורה נעשו ישראלים גמורים משום שבני אברהם יצחק ויעקב הם והיו מחויבים להכנס תחת כנפי השכינה.

ולפי"ז לא קשה מה שהקשינו על תוס' בולד שנולד מעכו"ם הבא על בת ישראל שיהא פטור מפדיון הבן משום דנכרי הוא ושיהיה מותר בקרובות אמו, דבאמת ישראל הוא כיון דאמו מישראל ומתייחס בתרה. ויתיישב בזה גם דברי הרמב"ן דבמעוברת שנתגיירה דנעשית ישראלית גם העובר נעשה ישראל אפי' אי עובר לאו ירך אמו הוא, דמ"מ ישראל הוא כיון דאמו ישראלית אלא שחסר לו בקדושת ישראל וע"ז מהני טבילה והמילה שיהא ישראל גמור. וכזה תתורץ קושית הגרעק"א, שאם אמו נתגיירה בעוד שהיתה מעוברת גם העובר נעשה לישראל גמור, אלא דצריכים גירות לעובר בכדי לקבל עליו קדושת ישראל, ולזה אין אנו צריכים לדעת כלל, כמש"כ השטמ"ק דמחויב הוא להכנס תחת כנפי השכינה, וע"כ מהני גירות האם לעובר בלי זכייה ושליחות.

7. עיין בתשרי חמדת שלמה אהע"ז ס"י ב' מבעל הנתיבות ובאחיעזר ח"ב ס"י כ"ט אות ו' ובאמרי משה ס"י כ"ז שהאריכו בזה.

שאלות מדרים שיק חזיר תשובות

השאלה: למה נקרא חזיר חזיר?
התשובה: כי חזיר חזר וזכר את ה'...

שאלות מדרים שיק חזיר תשובות

השאלה: מהו חזיר חזיר?
התשובה: חזיר חזר וזכר את ה'...

שאלות מדרים שיק חזיר תשובות

השאלה: למה נקרא חזיר חזיר?
התשובה: כי חזיר חזר וזכר את ה'...

שאלות מדרים שיק חזיר תשובות

השאלה: מהו חזיר חזיר?
התשובה: חזיר חזר וזכר את ה'...

שאלות מדרים שיק חזיר תשובות

השאלה: למה נקרא חזיר חזיר?
התשובה: כי חזיר חזר וזכר את ה'...

שאלות מדרים שיק חזיר תשובות

השאלה: מהו חזיר חזיר?
התשובה: חזיר חזר וזכר את ה'...

שאלות מדרים שיק חזיר תשובות

השאלה: למה נקרא חזיר חזיר?
התשובה: כי חזיר חזר וזכר את ה'...

שאלות מדרים שיק חזיר תשובות

השאלה: מהו חזיר חזיר?
התשובה: חזיר חזר וזכר את ה'...

שאלות מדרים שיק חזיר תשובות

השאלה: למה נקרא חזיר חזיר?
התשובה: כי חזיר חזר וזכר את ה'...

שאלות מדרים שיק חזיר תשובות

השאלה: מהו חזיר חזיר?
התשובה: חזיר חזר וזכר את ה'...

שאלות מדרים שיק חזיר תשובות

השאלה: למה נקרא חזיר חזיר?
התשובה: כי חזיר חזר וזכר את ה'...

שאלות מדרים שיק חזיר תשובות

השאלה: מהו חזיר חזיר?
התשובה: חזיר חזר וזכר את ה'...

מחנה יצחק

הרב אברהם יצחק הלוי כלאב

מיהו אמו של ילוד, החורה או הולדת

ראשי פרקים

- א. הצגת השאלה
- ב. הלידה כקובעת חוס אב - ראייה ממעוברת שנתגיירה
- ג. גזרת שבנה גוי ומשחררה שבנה עבר - אין הלידה קובעת
- ד. הבחנה בין חוס תעם - הוריה, לקרב משפחה - לידה
- ה. הלידה כקובעת אמהות יהדות - חריץ על קשית תרא
- ו. מילתו של בן מעוברת שנתגיירה - ביאור שטת הרמב"ן
- ז. קרבת תאומים שנולדו למעוברת שנתגיירה לעצם עדות
- ח. מתי 'מקצת אב' - רמקצת אב: לעצם ירושה ועד
- ט. הלידה כקובעת 'מקצת אב' לעצם עדות ועריות - מחלקת ביי ושיך
- י. מתי 'מקצת אב' - רמקצת אב: נחש ככולו אב או אב
- יא. אפשרות ב' אבות אך לא ב' אמהות
- יב. סיכום

הצגת השאלה

לעת האחרונה קרה שאשה לדה ולר אשר שלבי התפתחותו הראשונים נעשו ברחמה של אשה אחרת, ויש לדון מי נחשבת אמו. הראשונה, כי בה התחילה ההתעברות או הולדת שמרחמה יצא העובר. והאם יש הבל אם העובר העובר בטרם מלאות ארבעים יום לעיבור, שרעו כמרא בעלמא, כמבואר בגמ' נדה ל"א, ולכן יחבן שלא חל שם הראשונה עליו, או שהעובר לאחר ארבעים יום שיש לו שם עובר, וכבר חל עליו שם הוריתו. או דלמא, הואיל וסוף סוף יליד בר קיימא יצא ממעי השניה לכן בנה יקרא. וישנה אפשרות שלישית, שמה יש לו שתי אמהות. שאלת האמהות נוגעת לכמה תחומים: א. קורבת אם ליוחסין ואיסור נישואין. ב. דין קהל ישראל או גוי (כאשר הביצית המופרית באה מגויה והושלתה ברחם ישראלית, או הפוך). ג. דין ירושת האב. ד. פסולי עדות מטעם קורבת-אם ועד. וכבר נשאו ונתנו בדבר חכמי הדורות האחרונים עד ומנינו ממש. ואמרתי אעלה את הניגוי אשר חנני יתברך שמו, ואעיר שיש דברים שנגעו בהם קמאי.

א. הלידה כקובעת יחוס אב - ראייה ממעוברת שנתגיירה

והנה מצאנו במסכת יבמות צ"ב, ממש מקרה כזה, דגרסינן התם: ישני אחים תאומים שהיתה הוריתן שלא בקדושה לידתן בקדושה לא חולצין ולא מייבמין, אבל חייבין משום משום אשת אח.

ופרשי: לא חולצין ולא מייבמין רצו ייבום מן האב הוא והיני אין להם אב חרע מצר כבהמה. אבל חייבין ברת, משום משום אשת אח מן האם שהרי היא כשוראלית שולדה בנימ, ע"כ. ועד איתא התם צ"ח, א. גר שהיה לידתו בקדושה הוריתו שלא בקדושה יש לו שאר אם ואין לו שאר אב. ופרשי: דיה נשאו אחותו מן האב, שנולדה בהיותה גויה, ובע"ז. ובע"ז. ולא אחותו היא דכקטן שנולד דמי, גויה דלמא אתי למונסב אחותו שנולדה אחרי, דבהתיא איכא ברת לידת שניהם בקדושה ואחרת גמורה מן האם היא כשוראלית שולדה בן ובת. עכ"ל. ובראי גויה וז' שנתגיירה בהיותה מעוברת - כקטנה שנולדה דמי. וא"כ לפני שנתגיירה היא אדם אחד ולאחר שנתגיירה היא אדם אחר, ואף עוברת בטרם גויה הוא בבטן אחת ולאחר גויה הוא בבטן של אחרת, ובכל זאת כל דיני שאר-אם קיימים עליו מהתורה, אלמא שם אם חל על הולדת לא על בעלת הביצית. וכן כתבו תוס' במסכת כתובות י"א, א. דיה מטבילין, בהמשך דבריהם, ח"ל: יהא, דאמרין כטתרוין סח, ב. גבי גול הגר אם אין לאיש גואל, איש אחת צריך לחזור עליו אם יש לו גואל אבל קטן אי אחת צריך לחזור אחרי, משכחת לה גר קטן מהתורה, במעוברת שנתגיירה כדאמרין בפרק הערל (ובמות ע"ח, א.) גויה מעוברת שנתגיירה בנה אין צריך טבילה והוי גר מהתורה דשראל גמור הוא ואית ליה ממון מהתורה כגון שורש את אמו. ואי אחת צריך לחזור עליו שאין לו יורשין שאינו מוליד ואחיו מן האם אינם יורשים אותו. ע"כ. הרי שכתבו תוס' שהוא גר ובכל זאת יורש את אמו וכבר עמד הרש"ש על דבריהם מנין להם שירוש את אמו אם הוא גר, וכתב חולק מדברי הגמ' יבמות הנ"ל דמוכח שיש לו שאר אם וא"כ הוא חרין שירוש. למדנו שהיולדת אע"פ שאינה הוריתו נחשבת לאם לעצם שאר-אם ולעצם ירושה.

ב. גזרת שבנה גוי ומשחררה שבנה עבר - אין הלידה קובעת

אלא שלכאורה יש לשרות בזה נרנא מהאי גופא, דאמרין התם הוא דרבא דאמר: גויה מעוברת שנתגיירה בנה אין צריך טבילה. ואמאי אין צריך טבילה, הוא כולו חריץ? ומשני: שאני עובר דדיעו רביתיה. ופרשי: ולא חציצה היא. חזינן דאף העובר גר מפני שהטבילה הועילה גם לו, אבל לליל שלעתה-לו טבילה היה העובר נשאר גוי. ואף בלידתו אע"פ שאמו נתגיירה ושראלית היא, בנה היה גוי.

וכן כתב דגול מרובה ירד סי' רס"ח, סעי' ג, על דברי המחבר: 'כוחות שנתגיירה היה מעוברת בנה אין צריך טבילה'. ח"ל: אם ידעו הבי"ד בשעת טבילה שהיא מעוברת הדין פשוט. אבל אם לא ידעו הבית דין שהיא מעוברת יש לי בזה ארכות דברים ותליא באשלי רבבני. ואין כאן מקום להאריך, ע"כ. הרי שלדעת מקצת רבותינו מעוברת שנתגיירה בנה התלך הוא גוי.

ועד גרסינן במסכת קידושין ס"ט, א., 'האומר לשפחתו הרי את בת חורין ולך עבד. הולך כמותו דבר ר' יוסי הגלילי, וחכמים אומרים: דבריו קיימים. ואמר רבא רבא עטמא דרדיג, דכתיב: האשה ולידה תודה לאיזניה פרשי: 'כיון שהאשה לאיזניה הולך לאיזניה, אין אשה לאיזניה אין ולד לאיזניה'. ופסקו הרמב"ם פ"ז מהלכות עבדים הל' ה', ובשריע ירד סימן רס"ח, סעי' ס"א, כחכמים. שהיא בת חורין ולדה עבד. הרי מפורש שאשה ישראלית יולדת ולד עבד, ולא אמרין הואיל ויולדתו עברה אף הולך כמותה.

16

ג. הבחנה בין יחוס העם - הורה, וקרבת משפחה ליהודי

לפיכך נראה שישנם שני עניינים. האחד, שם כשרות שהוא יחוס העם. השני, קרבת משפחה למי שהוא יהודי. וכשם שגוי הנכר על בת ישראל הולד הוא ישראל כי אין יחס בין גוי לישראל הוא הדין ביחס לאם. אם הולד אינו ישראל, אין הולד יכול להתייחס לאמו. ולכן ישראלית שילדה גוי או עבר אינו נחשב כגוי כלל. מה שאין כן כאשר הוא יהודי וממלא יו יו יחס לאמו וילדו נקראת אם היא הגורמת לכל שאר-האדם. (מוכן שדבר חכמים שהולד עבד אע"פ שאמו ישראלית מייחד בבשתחררה מעוברה, שכבר חל על הולד דין עבד עוד בהיותו במעו אמו. אבל בהתעברה לאחר שחוררה אין הם מודים ליהודי שהולד כמותה. כי לא יתכן שישראלית תתערב בעבד. ולכן דייק השר"ע: וכתב: שפוחה מעוברת שאמר לה ארונה, וכו'.)

נמצא לענין שאלתנו, יהיה נימ ביצית של מי שהחולו במי. ביצית של גוייה שהשתלה ברחם ישראלית הולד יהיה גוי. והיה ביצית של ישראלית שהשתלה ברחם גוייה הולד יהיה ישראל. ואילו ביצית של ישראלית אחת שהשתלה ברחם ישראלית חברתה הולדת יהיה אמו. יש להוסיף שדברינו אמורים כאשר הביצית הופרחה ברחם הראשונה, ואח"כ הועברה. ואין נימ אם ההשתלה ביצעה לפני ארבעים יום לעיבור או אח"כ כפי שמוכח מהראיות שהבאנו. אמנם אם השתלו את חצוצרת הורחם - אשר ממנה יוצאות ביציות האשה - של גוייה, ברחם ישראלית, היא שאבד שם גיות מאכר זה והפך ליהודי כי הוא בטל לגבי עיקר הגוף. מה שאין כן בביצית מופרית שחל עליה שם עובר בפני עצמו. אם בהוצרתו היה גוי ישרא כן גם לכשילדו. ולא דמי לזרע האיש שתמיד בנו מתייחס אחריו אפי' אם נתעברה באמבטי כמבואר בחלקת מחוקק ובבית-שמואל ריש סימן א' באבן העזר. כי לעולם אין קשר בין הנולד לבין אביו אלא שמוערו נוצר. משא"כ באם שברחמה נוצר הולד ער שהוא מבשר וראוי להולד, ולפיכך לא יפלא אם שם האם נגזע ליהודת דוקא.

ד. הלירה כקובעת אמהות ויהדות - תירוץ על קושית רע"א

על פי דברינו נראה לבאר את עיקר דברי הח"ס. בכחובות הל"ל, דמעוברת שנתגיירה בנה גוי דבר תורה. והקשה רע"א בחידושי, לשיטתם דגרות היא זכיה שביד זוכים לגוי ולכן כתבו דגר קטן מטבלין אותו על דעת ביד אינו אלא מדרבנן דאין לקטן מהתורה. אי"כ מדוע לעובר מש זכיה מהתורה. ועוד הוסיף ההפלאה להקשות דאפי' אם נאמר שיש זכיה לקטן מהתורה, לעובר אין זכיה כמבואר ב"ב קמ"ב. ב. המוכן לעובר לא קנה. ולבאורו לא התעילו ח"ס בדבריהם לענין גרות מהתורה. בספר קהילות יעקב כבאר דברי הח"ס על פי ה"ר"ר במסכת חולין (פרק אלו טרופות דף ק"ט, א. ברי"ף) שכתב: אע"פ שאין שפוחה מקבלת גט מיד רבה לחברתה, שפוחה מעוברת זוכה בשטר שחרור לעוברת גם למיד עובר לאו ירך אמו. דכיון דשריין בה ידה כידר. ע"כ. הרי חזו"ן דלענין זכיה ד האם כיד העובר. אם כן י"ל דאף לענין זכיה הגירות זוכה האם עבור עוברת. לפי"ן ירצא דמה שאמרו המוכה לעובר לא קנה היינו ע"י אחר. אבל על ידי האם זכה. אולם אין דבריו

כי הגמי לא חלקה במעברת שנתגיירה בן לפני ארבעים יום או אחריהם. וכן הגמ"ל מרובה תמי. בקדושה. מירד אפי' בתגיירה או שנתחררה בתר ארבעים יום לעיבור ובכ"ז הולד גוי. או עבד ולא אמרין מא בעלמא היה בשעת הגרות השחרור, ודק.

מבחינים, דשאני שטר שחרור שאינו תלוי בדעת המקבל, שכן עבד משתחרר בעל כורחו. ולענין זה חשב ידו כיד בנה העובר, לפי שחיות העובר היא חיות האם. ומיהי כתב ה"ר"ר דגם לענין גניחה חשיב העובר כאמו. ברם לענין גירות שזה דבר התלוי בדעת המתגייר מנין שייך האם הוכה לעובר בלא דעתו. והיה המוכה לעובר מתנה על ידי האם הואיל וצריכים דעת הרצון לזכות אפשר שלא תוכה עברו.

אכן לדברינו מובנים דברי הח"ס. דדנה בכל גירות ישנם שני חלקים, האחד, יציאה מטומאת הגמים; השני, בניסה לקדשת ישראל. שכן כתב הרמב"ם בפרק יב הל"כ"א מאימור ביאה, על העברים שטבילו וקבלו עליהם מצות שחעבר חייב בהם, "שיצאו מכלל הגמים, ולכלל ישראל לא באו". וא"כ אנו נאמר שהמלה והטבילה מוציאים מטומאת הגמים, וקבלת המצוות מכנסת לקדשת ישראל. וכשם שכל טומאה פוסקת בטבילה במקוה גם אם הטובל טבל בעל כורחו, כי אין צורך לבונה בטבילה (ע"י יודי סי' קצ"ח סעי' מח ובש"ך וטי"ז) הוא הדין לטבילה גרורה, (אך מוכן לסתם טבילת גוי לזקן וכדו' אינה יכולה להחשב בטבילת גרות, אלא כאשר הגייה מוכבונת לגרות עולה הטבילה גם לעובר אפי' בלא כוונה. ואולי בגייה שהוטבלה בע"כ לשם גירות נחשבת טבילתה ואם אח"כ חקבל עליה מצוות יהודית גיורה). ומה שכתבו ח"ס שבי"ד זוכה עבור הגר היינו הכניסה ליהדות שהיא באה ע"י קבלת המצוות. אמנם העובר שטבילה אמו שכבר יצא מטומאת הגמים נכנס לקדשת ישראל מפני שגולד מרחם ישראלית וכשם שהלידה גונתה לו שם אמהות כך היא גונתה לו שם יהדות, אך אילו לא נסתלקה ממנו טומאת הגמים לא יהיה בכוחה של לידה מאם יהודית, לעשותו ישראל כפי שנכתב לעיל (אות ג) משא"כ זה שכבר פרש מהגייות תחיל עליו שאר בשר של יהדות ואמו כאחיו. (יתכן שלא דוקא. הלידה בפתע אלא החיות ההתפתחות ברחם ישראל מספיקו).

ה. מילתו של בן מעוברת שנתגיירה - ביאור שיטת הרמב"ן

וכן כתב הנמוקי יבמות מו, ב. שהקשה מדוע מלך הגר ואח"כ טובל ולא טובל ואח"כ ימול ולא יצטרך להמתין עד שתתקפה מכת המלה, ולא נשאה מצות גירות. והיר"ן, דהו כטובל ושריץ בידו שלא עלתה לו טבילה. כי "העלה טומאה גמורה היא". הרמב"ן כתב: דאין הסדר מעבד בדעת הרמב"ם מנייה מעוברת שבנה אינו צריך טבילה ואע"פ שערין לא מל עד שילד. הרי שלתה לו טבילה שקודם מלה. והר"ה תלמידו דחה ראיותיו. דשאני עובר שאינו בר מלה הדין הוא כקבה, וכשגולד מלים אחר מין ישראל, דבלאו מלה ישראל על הוא. עכ"ד. למדנו מהר"ה והנמוקי שמילתו ביום השמיני ככל ישראל כי בלידתו נגזר ישראל גמור. תל כיוון אף הרמב"ן מודה בזה, כי אם נאמר שלתה הרמב"ן מילתו מין גירות נמצא שלא נגזר ישראל ואך אמה בגמי יבמות שיש לו שאר-אם. ומצאתי שהקשה בשו"ת מדר"ם שייך חלק י"ד ובאחריו ח"ב סי' כט אות ו. ועוד קשיא לי מדוע לא קיבל הרמב"ן סברת הר"ה שבראי עובר אינו בר מלה. אלא נראה שהרמב"ן הבין שאם נאמר שמלה קודמת לטבילה מעבכת, הסיבה אונה כפי שכתב נמוקי דהו כטובל ושריץ בידו, שזה כמובן אינו שייך בעובר, אלא, הסיבה היא שיש סדר לגירות וכשם שערכי מחול לדעת ר"ת, הובא ב"רן שבב קלה, א' ע"ש ובמלחמות ה' א' אינו יכול להתייחד אע"פ שאין לו עוללה. כי הסרת העוללה לשם יהדות היא חלק מתחילך הגירות, כך יש תחילה למול הרק אח"כ

17

בבת אחת, והאם בן כזה חייב בכבוד אביו ומתחייב על הכאתו, דקויה כתיב 'עני' או 'אביר' זה אינו אלא חצי בנו וממלא חצי אביו ולא כולו בן ולא כולו אב. ופשט ספקו מוכרי מנחת חינוך מצוה מה, אות ב. בסופו, הנהגה מחצי שפחה חצי בת חורין שיעני עבד חצי בן חורין חייב בהכאת אביו, אלמא פשיטא ליה החצי אב אוקרי אב. (ואע"פ שיש לחלק בין אב אחר בדמות חצי שפחה לחצי בת חורין שרק מצד הבה חורין יש חוס ואילו מצד העבדות אין חוס, לבין שני אבות בישראל שלשניהם יש אפשרות יחס דיל דאב אחר אמר רחמנא ולא שנים. ודייק.)

ובאמת יש להזכיר זאת מהמגן בנושן מגן א דאביעיא לן מי שחציו עבד חציו בן חורין שקידש אשה, קדרשו קדרשוין אין קדרשו בלוס. ת"ש: חמית מי שחציו עבד חציו בן חורין, גונון חצי קנס לרבו חצי כותר לירושיו. ואי אמרו: קדרשוין לאו קדרשוין וירושן מנא ליה. וביאור תוס' ד"ה ואי אב אפיי' אם יש לו קדרשוין ובנו מתחייס אחריו, מודע בני יורשו הוא רק מקצת אב? והרשב"א ד"ה אי מסיק דהאמת שקידשו קדרשוין ובנו מתחייס אחריו וירושן הוא רק מקצת אב? והרשב"א ע"ש, אלא שמע מינה שגם מקצת אב חיי אב לענין ירושה. וא"כ דיה לשאר עניינים. וכן מוכח ממשק דהאמת שקידשו קדרשוין ובנו מתחייס אחריו וירושן הוא רק מקצת אב? והרשב"א ע"ש, אלא שמע מינה שגם מקצת אב חיי אב לענין ירושה. וא"כ דיה לשאר עניינים. וכן מוכח ממעוברת שנתגיירה שבה יורשה כמבואר לעיל, ולמעשה היא רק מקצת אב, כי תהלתו לו ואין לו יחס לאמו אלא מהלידה בלבד. בין יש ללמוד מדרגותיו במסכת בכורות מו, א. ונתייחד מעוברת, נשתחררה מעוברת ולדה, בכור לבנה ואינו בכור לנחלה. ופרשי: בכור לבן דכתיב דפטור חס הוא כשראלי. ולא לנחלה. דהורתי שלא בקדושה ולא בר נחלה הוא דורע מצד רחמנא אפקיה, דכתיב: זרמת סוסים זרמתם. ע"כ. וכתיב עליו תוס' ד"ה נתייחד, ח"ל: כותם פורש טעם זה, דכלאו הכי לאו בר נחלה הוא דגר שנתגייר כקטן שנולד דמי, ואינו חשוב אביו, ע"כ. ולדבריו מוכן מדוע הוצרך רש"י לטעמו ולא חשבו כקטן שנולד, למגר, כי אינו בר גמור אלא במקצת, שלידתו היא לידת יתה, אלא שכיון שהתחיל תולדן הנירות פקע ממנו שם אביו כי "זרמת סוסים זרמתו", חק משום כך אינו יורש אותו. אלא שיש לעיין מודע צריכים לפסוק לחייבו בפיון הבן דכתיב: "פטור רחם כשראלי" (וכן כתב הרמב"ם פרק יא מביכורים הלכ' יג), והפוק ל"י דהוה ילד בישראל. אלא ש"ם דהריא ומקצת אב אינה מספיקה לחייבו בפיון הבן. קמ"ל דפטור רחם הוא הקובעת לענין זה.

ח. הלידה כקובעת 'מקצת אב' לענין עדות ועריות - מחלוקת בי' וש"ך

ומכאן יש להבין דבר הש"ך ביריד סימן קס"ז שכן האם רק תאומים שהיתה הורתן שלא בקדושה ולדתן בקדושה חייבים משום אשת אח. אבל אחר שנולד כך השני נולד כולו בקדושה אין בהם איסור אשת אח. חדיק הש"ך מדבר המחבר (שכתב תאומים) ולא כבי' שכתב ותאומים לאו דקא. וסיים הש"ך דמתעטין ומהרמב"ם ובמ"ם פי"ד מהל' איסור ביאה משמע להדיא דתאומים דקא, נצ"ע, ע"כ. והנהגה מרבבה שם הניח עליו דרש"י ביבמות צ"ח, א. כתב מפורש ב"ה נשא אחרות מן האם, דאם נשא אחרות שלידתה כולה בקדושה חייב כרת, ולית שנייהם בקדושה ואחרות גמורה מן האם היא כשראליה שלידה בן ובת. עכ"ל.

וכן כתב הרמב"ם בהלכ' מלכים פי"ח, הל' ה', שתמו הורתה שלא בקדושה ולדתה בקדושה היתה אחות אבשלום מאמו, ומותרת להנשא לאמנון ע"כ. דהיי אבשלום ותמור שלא היו

לטבל (ובאמת יש שיטה כזאת בתוס' ר"י (ביבמות מה), שרק מעוברת ולדה בת מעילה טבילה לגייר את הבת אבל אם לדה בן אינו גר. ולשיטתם ע"כ צ"ל להג' 'ביבמות צ"ח, א. סוברת כי עובר לאו ירך אמו ולפיכך דעו אינו אלא בבית. אך תוס' ר"י ע"כ אינו סובר כן, וכותבתו כנראה כפי שסובר הרמב"ם ע"ש) וא"כ סובר הרמב"ם שאף עובר לא היה יכול להבטם ליהדות אע"פ שכרעו אינו ערל, אולם הואיל הווא זכר, סדר הנירות מחייב מילה תחילה. אלא שמע מינה דאין הסדר מעכב ולפיכך נגמרה גרותו של העובר בטבלת האם לכשיולד ויהיה רגיל שנימלה לשמה. הדיק. והנה באביו מילואים מ"ד סק"ז. ופשיטא ליה דאם עובר לאו ירך אמו, נמצאת טבילת אמו מעילה לעובר מדין עצמו הינו כגן קטן שיכול למחות בגלותו. כדאמר רב יוסף (כתובות י"א, א.) גר קטן שהטבילו אותו על דעת בי"ד הגדיל יכול לימחות. ומותר כך קשיא ליה אהא דמותר רבא. (ביבמות מב, א.) גר ונירת צריכים להמתין שלשה חודשים הבא מ"א הבתה איכא. ומשני, להבחין בין זרע שנורע בקדושה לנורע שלא בקדושה: ואם נאמר שהנורע שלא בקדושה יכול לימחות לכשיגדל, מ"א מקשה רבא. דבראי בעינן הבחנה לידע אם יוכל לימחות אם לאו. תער הקשה, דאינא ביבמות ע"ח, א. מצערת מעוברת, שנתגיירה בנה שני הוי, דכתיב 'אשר יולדו' ופרשי: לממור דכל לידה דמגורת ואילך חדא דרא היא, ע"כ. ומאחר ואמרין שהולד גר בפני עצמו ה"ה הוא דור ראשון לגירות ומודע חשוב שני. אך לאמור לעיל לא רק הרי"ה סובר שמלותו כשמיני אלא אף הרמב"ם סובר כן, והסיבה לכך היא, שאע"פ שהחליטו גר גמור ביהדות, לפי שנולד מאם יהודיה, ולפיכך הגדיל לא יוכל לימחות. ומוכן היטב מודע הוא מצד שני ולא ראשון ד"אשר יולדו להם" כתיב נמצא שלכל הדעות נגמרה הנירות בטום גולד הולד ללידה בלבד מספיקה לתת שם אמהות על האם לגבי דין שאר אם יורשה וכדו'.

י. קרבת תאומים שנולו למעוברת שנתגיירה לענין עדות

מעטת יש לנו לדון מה דין הנולד הזה לענין עדות לקרובי משפחת המולדה. והנה הבית יוסף בחושן המשפט סימן לג. (הוכחו דברו בסמ"ע שם סק"ט) נסתפק בהורתי שלא בקדושה ולדתן בקדושה ולדה תאומים אי גם הם מקרו גרים וכשרים לעדות אחד על השני כפי ששני אחים גיים שנתגיירו כשרים לעדות זה לזה. והש"ך שם סק"ז כתב: ולדידי אין כלל ספק. בין דפסקינו דהוה אחים וחייבים על אשת אח כרת, אלמא קרובים הם מדאורייתא, וא"כ פשיטא דפסולן לעדות זה לזה. ובאר היטב: את דעת בית יוסף דמה שהכשיר (לצ"א) של הספק) המרות דהוה קרובים, כי קרובי משפחת אם פסולים לעדות רק מדרבנן כמבואר שם בהגה ל"סעי' ב. וגויה שלא יכשירו קרובי אב. אולם בגרם שאין להם משפחת אב, נסתפק ה"ה האם גוררם אטו ישראל אחרים שיש להם משפחת אב או דלמא אולין בתרייהו ולדידהו לעולם לא תמצא פסולן עדות מהורה. עכ"ל. (ע"ש ובדבריו ל"סעי' ב.) אכן מהבי"י לא משמע שזהו מקור הספק מה גם שלא חלק בשולחנו בין פסול קודמת אב לקודמת אם.

ז. מתי 'מקצת אב' ומקצת אם' לענין ירושה ועוד

אלא נראה על פי דברי שו"ת דר צבי לטור א"ה ע" ס' א. שחקר על דברי הורשלה המבאיים בתוס' מסכת סוטה מב, ב. ד"ה מאב פפ"כו, שגליה היה בן של מאה איש, 'שמכלום נתעברה אמו

תאומים ובכ"ז דין אח ואחות להם. (ואולי הש"ך מחלק בין דין אח ואחות לבין אחת אחת אשת אח. שרשי וגם הרמב"ם מיידי באח ואחות. ועי' לקמן אות ט.)
 אלא שיש להבין מדוע מחלק הש"ך בין הקורבה בין נולד בקדושה לבין הורדתו ולדתו בקדושה. אכן לאמור לעיל החולק ברוב, שבעד הנולדים בקדושה גמורה. היחס בינם לאמנם הוא מוחלט משא"כ הנולד בקדושה בלבד הוא חוס של מקצת אם. לפיכך סבר הש"ך דבשלמא תאומים קורבתם שווה ולכן דין אחים להם. אך "כולו בן" אינו דומה למקצת בן ואין קורבתם שווה. ויצא לפי"ז נימ' להלכה לענינו. שחולד שהתחיל ברחם השניה אמנם יהיה בנה, אך לא יהיה עליו דין קורבת אחים לענין ולד אחר שתלד שאף הורדתו ודתה אצלה. ולעת הש"ך ביוזימ שדין קורבה לענין עריות קובע גם לענין פסולי עריות הרי ששני אודים אלא יהיו כשרים לערות זה על זה לפחות מדאורייתא. ולדעת ב"י אין נימ'. ושני אודים אלו אסורים זה על זה באיסור אשת אח.

ט. מהו 'מקצת אבי' ו'מקצת אם' דינו בכללו או אין אם

כאמור לעיל אות ו. הבי' מחלק בין קורבה לענין עריות לבין קורבה לענין עדות. נראה שהטעם הוא, דמקצת אחיה אינה פוסלת לעדות, אחד על השני, אע"פ שהם אסורים באיסור עררה. והיו ספקו של הבי' האם יש לדמות כל דיני מקצת אם ומקצת אח לזהדי. וכדאי גונא איתא. כשרית רע"א ס' קע"א, שכבד לחלוק על בנו, דהמקדש חצי שפחה וחצי בת חורין קידושו גמורם כחצי בת החורין. ובכ"ז אינו חייב מיתה הבא עליה, כיון דביאתו לא היתה בכללה אשת אש ומשום שמשותמש בצד אשת איש לא הייבתו תורה מיתה. (אלא הייב אשם שפחה חרופה). ע"כ. הרי חונק הרע"א נקט שאם כתוב בתורה אשת איש פירושו אשת איש גמורה ומשא"כ לענין אשם שחייב אף על מקצת א"א. ואילו המנחת חינוך סובר (במובא לעיל אות ו). דחייב על מקצת אב משום מכה אביו וכדו', אלמא יש מקומות דבעינן כולן יש מקומות דדי במקצת ואולי תליא כסברא. וזה שדייק רע"א דלא חייבה תורה במשותמש בצד אשת איש. משא"כ לדברים אחרים שיתכן שכן חייבה תורה.

ועיין בירושלמי מסכת יבמות פרק נטשאין הל' ב. דגר שהורדתו שלא בקדושה ולדתו בקדושה שחייב על קללת אמו ואינו חייב על קללת אביו, דברי ר' יוסי הגלילי. ריע אומר: 'אביו ואמו קלל' את שחייב על אביו חייב על אמו, ואת שאינו חייב על אביו אינו חייב על אמו. ע"כ. (והוא מתורת כהנים פרשת קדושים פ"ט) ואע"פ שאינה אמו גמורה אלא מקצת אם בכל זאת מחייב רידיג, ואף ריע דפטר, משום דהוקש אב לאם, אבל מצד שאינה כלה אם לא פטר. אלמא לענין חיוב התורה לא בעינן כולה אם כדברי המנחת חינוך. אלא על בדרך לא לכל ענין דין המקצת כדון הכל.

י. אפשרות ב' אבות אך לא ב' אמהות

אלא שערין יש לומר כשם שיתבנו שני אבות לבן אחד, כך אולי יש שתי אמהות לאדם אחד. ולכן אע"פ שהולדת דין אם לה אין זה שולל שגם הראשונה בעלת הביצית המופרת תקרא אמו של הולד. ברם נראה שיש חילוק גדול בין דין האב לדין האם שכן האב גורם להפריית האשה ואת נאמר שמורה הש"ך לענין אח ואחות. יש לפסול שני אודים אלו לעריות ולא נרע מעריות אח על אחותו.

ואח"כ אין לו קשר לעובר עור. יתרה מזה גם בשעת מעשה - האיש אין העובר מתחילתו מיהו, אלא לאחר זמן. ומשום הכי יל' דאם שני אנשים עברו אשה הרי ההיתוותה למעשה שווה וממלא כולם נקראים אבי הילד. מה שאין כן באם שהיא קשורה גופנית עם העובר מתחילת ההפריה ועד גמר הלידה. מסתבר שיש רק ההיתוותה אחת לקורבה זו. וידועים דברי המהרש"א במסכת כריתות בסוף הדיוא. וא"כ עיקר יצירתה זכר היה ולא הוריעה החילה זכר ויבש ספר לנקבה כדאיתא בסוף הדיוא. ויצא עיקר יצירתה זכר היה ולא הוריעה החילה זכר ויבש ספר פענא רי' שמעתי לתוך הא תנחפה ידנה לבת היינו שהזכר שבבטן לאה ניתן בבטן חל הנקבה שבבטן חל ניתן בבטן לאה. דהשתא אתי שפיר עיקר יצירתה של ידנה נקבה. עכ"ז. ויש המוסיפים שהזכרים כותבים בתרגום יתרון בן עוזיאל לספר בראשית (ל' כא). שול: 'ואיתחלפו עוברייהו במעידיון והיה יחיד יוסף במערה' ורחל הינה במערה ולא ע"כ. (אע"פ שאת התינוק אמר לפרש שהיה מעותה לחלד יוסף ללא הינה לרחל וע"י תפלת לאה נשתנה הדבר) הרי במהרש"א מפורש שתחילת עיבור בבטן אחת אחת הלידה מבטן אחרת רק היולדת זוכה לשם אם ולא החזקה. ואע"פ שאין למדן מדרב' אגדה. אחר שהזכרונות מהגמ' ששם אם תלי' בלידה יש ללמוד מכאן שאם יש רק אחת. ואין להקשות על זה מדרב' הגמ' חולק ע"א. דגרסינן התם: הדביק שני דרומים ויצא מזה לזה מהו? דידיה פטר דלאו דידיה לא פטר; או דלמא, דלאו דידיה נמי פטר. ופרש"י ונבטן לזה מהו: נפטרנה בהמה אחרת מן הבכורה או לא. וכן כתב הרמב"ם פ"ק דמבכרות הל' יט. משמע שהבהמה הראשונה בראי נפטרה מן הבכורה כי הולד הוא שלה אלא שנתקבה הגמ' האם גם השניה פטורה מהבכורה מכאן ואילך. כי אף היא לדה את הולד הזה. ולכאורה משמע שכולות לדיות שתי אמהות לבתמה אחת. אכן כד' דייקנן חזקן דאביעאי' נעץ לרין. שפטר 'חיים' שאין זה תלוי בבין אם, ואפשר לפרש שזו עצמה הבעיא האם הדיבר תלוי באם או בסיס 'ואל ופטר' דחומה ד' דדבר לפטורה מכאן ואילך מן הבכורה. אולם בר' גרשום הדיבר מבואר יותר שול: 'או דלמא כיון דרחמא מקדש הבכור פטר. חיקין. והכוונה היא שאין הבכור קודש ע"י שילדו. ומאחר, ומתראשונה לא יצא לאמר העולם, עדיין לא נתקדש נמצא שיעצאנו מהבהמה השניה היא הענשה אותו לקודש בבכורה ולכן יש לומר שאף האחרונה נפטרה רחומה. בכל אופן למדו שרק בכלל שהרחם השני פועל, יש ספק שמא יש לו שם פטר רחם, אך לו לא היה פועל דבר בבכור, היא שהב' תלוי בראשונה בלבד.

יא. סוכים

לסוכים יוצא: שהולדת היא אם הלדך כאשר שניהם יהודים. אבל ביצת מופרת של גוייה שהושלתה ברחם ישראלית, או הפוך, בעלת הביצית היא הקובעת את רינו של הלד לחיות יהודי או גוי.
 גם במקרה ששתיהן עבריות ואח"כ היולדת ילדה ולד אחר מתחילת ההפריה ועד הלידה, אם אח"כ בן ואחות בת הם אסורים זה בזו. אולם אם שניהם אחים; אם יש איסור אשת אח אצלם תליא במחלוקת הש"ך והביי בידי ר' רסט. ואם הם פסולים לערות זה לזה תליא בספק של הביי בחימ' ס' ל. ולעת הש"ך בודאי פסולים. וכל זה לא שנה התערב קודם ארבעים יום לא שנה התערב לאחר ארבעים יום. כל זאת כתבתי אך ורק למלמל בדברי תורה ולא למעשה ולא להלכה. הדי' ידאנו אמיתות חזרתו ויחכימונו.

היה כזן מלרי שני אי"כ השתא נמי כזן מלרי ג' ואף שאין נ"מ לענין קבל בין מלרי ג' לישראל מ"מ נ"מ דהבן הוא קבל גרים, ומותר במלרי שני, והנה סברה זו מוכחה דהא יש לתמוך למי לא נקט במלרי שני שנולד מישראל שגשא מלריה ראשונה ולכ"י"ע כזן מלרי שני, ושגשא הוא מלרי שני צ' מלריה אחת ראשונה ואחת שני כי כדאמר בגמ' וזיון דלצדיקס נולד מישראל לא היו קבל גרים, אלא מלרי שני הוא, ומקבל ישראל, וא"כ צנו ממלריה שני ישראל גמור ואינו קבל גרים אלא ש"מ כיון דלזלין אחר פסולין ויש לו דין מלרי שני, לא מהני לו אציו ישראל לקדשו בקדושת קבל והיו קבל גרים, והתוס' הוסיפו לחדש דלפי מלרי שני שגשא ישראלית חשיב קבל גרים אפי' אח"ל בעלמא דאמו ישראלית מקדשתו בקבל ישראל, ואף דהכא אין כאן צורע שום פסול דהא בן מלרי שני כשר בקבל, מ"מ כיון שהאז פסול שדין בתרי למחשב קבל גרים, ושמשנין מדצדיקס לדידן, בישראל שגשא מלריה שני, דהבן מקרי קבל גרים, אפי' בישראל שגשא גיורת לכ"י"ע הולד מקרי קבל ישראל, מ"מ שגשא מלריה שני הולד קבל גרים, ודלחתן עלה יש לישב פרש"י דפירש דשני אסורה למלרי ג' והקשו חו' דהא קבל גרים לא אוקרי קבל, דיש לפרש דהא מלרי שני דקאמר היינו בן מלריה ראשונה אבל אציו ישראל, ורש"י ס"ל דכ"י"ע לא חשיב קבל גרים, וצנו שהוא מלרי ג' אסור במלריה שני.

אמנם למש"כ ישאר ק"י מהרש"א במהד"מ שהציו השע"מ שס דלכתי לוקמא במלרי ג' שגשא ישראלית ומלריה ראשונה דהכא בן הישראלית הוא ישראל גמור ולא מקרי קבל גרים כיון דכונה חו' הוא לז' האיצטע"א דבת גרים לא אכלה, וי"ל דמלרי ג' הבא על מלריה ראשונה הולד מלרי שני אפי' לרצ"מ דלית לי ע"כ אי' שדיין לי בתר אצוב כ"מ במלרי שני שגשא מלריה ראשונה דתרויכו פסולין בני עם אחד, אבל מלרי ג' דהוא כשר הוי כשאר גר וכלך אחר פסולין, וא"כ אין חילוק בין מלרי ג' לישראל גמור, וחו' קושית חו' אח"כ ותיירו דלון זה חידוש, וכ"י"ע במלרי ג' ליכא חידוש.

והנה למדנו מדברי חו' ליינה דישאל שגשא מלריה שני צנה מקרי קבל גרים, אפי' בישראל שגשא גיורת לכ"י"ע צנס קבל ישראל הוא, מלריה שני שגשא, וכש"כ שגשא מלריה ראשונה צנס מקרי קבל גרים, וצנו של הבן דהוא מלרי ג' מותר בממחרת כדיון קבל גרים, וזה דלא כהג"י אפי' ס"י ר'.

יבמות (ט"ז) ויהא חייבין משום אשת אח, כן היא גיר' חו' צכורות מ"ו אי' ד"ה נתגיירה, ופירש דרצא צאיסור דרצן קאמר דהא מצואר לשיל דצאז יש לחוש דמיחלף בישראל דהא בני פלגיא קרו לי, אלא שכלל יודעין שאין אב למלרי ולא מיחלף בישראל, ולזה קאמר רצא דמי"כ לאו משום שטופי זמב, דהא הכא צחאמיס נמי שרינן, אלא משום זממא סוסיס, וגרש"י לא חולטין כו' ופי' דמסופא הוכיח דכיון דלידתו בקדושה לא שייך גר שנתגייר דהא חייבין משום אשת אח, ומיכו לכאורה יש לומר כהי דיש לכן שאר האם צשציל לידה, מ"מ שאר האב נפסק צשטת גירות, ואפשר דלפי"ג דלא חשיב אב לענין יחוס אב לבנו, מ"מ מקרו אחיס בני אב אחד כיון שנולדו בקדושה, ורצא צא להוכיח ג"כ צנכרי הבא על צ"י וילדה חאמיס לא חולטין ולא מייצמין דרחמנא אפקרי לזרע דמלרי.

והנה מצואר כאן דכל שלידתו בקדושה לא מחשבצא גרים, וכן מצואר צמתני צכורות מ"ו אי' דאם הוא פטר רחס חייב לפדות עצמו, וכן ציצמות ע"כ אי' אמרינן דמלריה מצוצרת שנתגיירה צנה שני, וכן מצואר צחו כחוצות י"א אי' ד"ה מצצילין, דהוא גר מן התורה ויורש את אמו, והגרע"א שם תמב מסוגיא דיצמות ע"כ אי' דמסקינן דהא דצנב א"ל עציבה משום דשאני עובר דהיינו רצותי וא"כ מצואר דלמ"ד עובר לאו ירך אמו, הוי גירות נולד עצמו, וא"כ כדיון נותן דליוו אלא מדיון זכי כדיון גר קטן מצצילין אותו ע"ד צ"ד, ואי אפשר לומר כן דל"כ צדיון הוא דלון להס שאר האם, וכן מלריה מצוצרת שנתגיירה צדיון הוא שצנב ראשון, וכש"כ למאי דאמרינן שאין גירות זה אלא מדרבנן והגדילו יכולין למחות,

ואיך חייבין משום אשת אח מן התורה, וחשיב מלרי שני, וחייב צפדיון, ונראה דלפי למ"ד עובר לאו ירך אמו היינו ע"י שכוה עובר אמו יש לו גם זכויות כגוף נפרד, אבל לכ"י"ע חיי אמו מחשב גם חיים לדידי, והלכך לענין עיקר הגירות מחשב ריזיו אמו כריזיו דידי וגירותה כגירות דידי אלא דלמ"ד שיירו משויר לרך עציבה לעצמו דכבר יש לו גוף לעצילה, וכ"כ נמי מלינו צהפריס חטאת מצוצרת דאמר ר"י רצה צולדה מחכפר, ומצואר תמורה י"א אי' דאם הקריב אמה קדם שילדה צנה נאכל לזכרי כהונה, ואמאי כרי מותר חטאת הוא ולא נזרק דמו, אלא זריקת דם אמו מחשב צזריקה דידי ומ"מ נחשב כקרבן צפני עצמו, וכן למ"ד ולדות קדשים צמעי אמן כן קדושינן, צהקריבב מצוצרת, הולד נאכל בקדושת אמו, ולא צתורת ירך אמו, דהא צחולין ע"כ אי' ממשע לי מהקרבנא אימורין, ואם לא נזרק דמו אלא שהוא אחד מאיצריה, הקרבנא אימורי הולד מהיכי, הלא חלצו אינו חלצו הקרבן ולא יתרת וכליות דידי כליות הקרבן, דלגבי אמו לא חשיב כחלצו וכליות אלא כצצר בעלמא, כרי דנחשב קרבן לעצמו, ומ"מ חשיב זריקת דם אמו כנזרק דמו, וגדרי הדברים לענין מה נחשב לעצמו ולענין מה מועלת לי מעשה אמו, חנו אין לנו אלא מה שאמרו חכמים, והלכך לענין גירות מעשה אמו צעיקר הגירות חשיב גירות דידי מן התורה, ועציבה נחשב לו לעצמו לעצילה, למ"ד שיירו משויר, ולמ"ד שיירו אינו משויר, אף לענין עציבה הוא ירך אמו, וצחפצרות כה האם וכה ולד, אמרה תורה דחשיבי כנולדים צקדושה צחמת עיקר גירותו שהוא רק דלחפסינהו קדושת אמן, ויש לכן לחוב מן האם, וכן מלריה מצוצרת חשיב שני, וחייב צפדיון חס הוא פטר רחס, ויורש את אמו, ונראה דלולא גירות האם לא שייך כלל דין גירות צעובר, שלא אמרה תורה אלא צאיסיס ולא צעוצריס.

והרמב"ן ז"ל יצמות מ"ו צ' הביא ראי' דעציבה ואח"כ מלה מהני מהא דמצוצרת שנתגיירה צנה א"ל עציבה, והקשו עליו מהא דיצמות י"א אי' דיש לו שאר האם ואם איתא דליוו גר עד שימול א"כ כרי הוא כקטן שנולד ולמש"כ יתחא דצעלס בגירות הוא נגרר אחר אמו אלא שצצילה נעשה צו צעלמו, אלא שרמב"ן מוכיח דאם איתא דעציבה קדם מלה לאו כלום הוא, והכא משום שהוא נגרר אחר אמו א"כ עציבה נמי א"ל שאין עציבתו עציבה, אלא ע"כ שצצילה קדם מלה נמי מהני והכא עציבה גומרת כיון שנגרר אחר אמו, ואפי"ג דע"כ שאינה שגירות אמו גומרת צו מ"מ לא מסתבר לי לרצנו שיהא העובר נחשב כקצבה דנכנס בעציבה, אלא דלעולם עציבה קדם מלה חשיב עציבה, והכא גומרת אמו צ'.

י ע"י סק"א צצואור סוגיא דע"י ל"ו צ', אמנס ראיחי צרי"מ פ"י"ב מהי א"כ ה"א כצז דדרך חתנות צין ישראל וכותית, וצין ישראלית וכותי, צין צ' אומות וצין שאר אומות הוי מה"כ, ודרך צות כלכו מדרבנן, והשמיטס הא דלמרו צצ"י שם דלורייתא עכ"מ הבא על צ"י דמשכב צתרי אצל כו' וע"כ דהוא מפרש דלא קאי רק אגזירת צ"ד של שם, וזה קרי דלורייתא, ולפי"ג דרך חתנות בכלכו דלורייתא, וצמות נכרי הבא על צ"י צ"ד של שם גזרו, וישאל על הכותית צ"ד של חשמונאי גזרו.

צד ראיחי צצ"ש ס"י ע"ז סק"א כ' לדעת העור וש"פ, דצגיותן חייב צצואר לחוד צלא חיתון, וזה תימא דל"כ מה גזרו צ"ד של חשמונאי, הלא אסורה מן התורה, ועוד הא צכדיו אמו צגמי ע"ז שם דמדלורייתא אישות דרך חתנות וכמו שפירשו חו' דלא תקח נמי דרך אישות משמע.

וגראה דכצ"ש מפרש דכל בסוגיא לר"ש אצל לרצנן קר' לז' אומות, ואינכו גזרו צשאר אומות, והלכך לא מחדשינן דדוקא דרך אישות, אצל לי' הגמי לא משמע כן, גם מש"כ דבגיותן חייב על הקדושין לחוד, לא משמע כן, דל"כ לאו צצואר ליכא, וגם צרי"פ אלו נערות דחשיב נחויכה משמע דהיא חייבי לאוין אף דרך אונס ופיחוי, ולפוס סוגיא דע"י ל"ל דדוקא צגיותן לא אסרו אלא דרך אישות, אצל צגירותן כל צואר אסורה ככל חייבי לאוין, ומיכו לדעת כרי"מ ככל חייבי לאוין אינו חייב צלא קדושינן.

והנה

לפרש"י
ממחרת
קדושינן
קיי"ל
צגמי
ת"ר אב
לכבוה
ש כפי
צראלית
אי צחו
ה מ"ש
לרצ"מ
לפי זה
חוספא
י"א צז
ע"ד צ'
שא חת
שגשא
י דל"כ
: מיירי
לכשה
ק שאין
זה וצין
ל שייך
א צחו
יכא צ'
מדיוקא
וה"ק
לכבוה
מותר
קבל,
משיאה
רי, גם
קושיא,
קיימתא
לדלו
רש"י
י"א נכח
מפרש
ספיקא
זר רוב
דברים
שכ"ק
מן מלרי
סלקא
קושית
ג' ולא
דאמר
י"א אי'
שנתנו
שני שני
רצ"מ
פשיע
שמות
ל צז
ראשון
י

ברית שאמרה לה ומוחה, אסיר לך תחת שבת. והשיבתה אל אשר הלכי אלקי. אסיר לך יחודי. אמרה לה כאשר תליני אליך. מפקינך אתרייג. מצות. אמרה לה עמך עמי. אסירא לך עבודה זרה. אמרה לה ואלוהיך אלוהי. איבע מיתות גמסרו לבית דין. אמרה לה כאשר תמותי אמות. שני עבדות מוחלפות לבית דין. אמרה לה ושם אקבר. מיד ותחלל לדבר אליה.

מלך ארץ מדי דשחיי מצוה לא משוינו. ואם היה מחול מסיפין ממנו דם בית. ואם נשתתרו בו ציצין שעצין דבקין בעשרה שלא נפרעה כל צרכה אם הם מעכבין את המילה כגון שחופין רוב גבהה של עטרה על הדרך שביארנו במסכת שבת⁴³², וחזין ומלין אותו שנית. וכשתרפא מטיבלין אותו מיד, וא לא נתרפא לא. שומים מביישין את המכה. ולפי דרכך למדת שהמילה קודמת, ואם טבל קודם לה אינה כלום כמו שכתבנו למעלה⁴³¹, שאם כן יטבול ואחר כך ימול כי היכי דלא נישתי מצוה לא במילה ולא בטבילה. ואם תאמר והרי בפרק הערל⁴³⁴ אמרו, גזירת מעוברת שטבלה בה אין צריך טבילה. והרי עכשו קדמה טבילה למילה. שאני התם שאינו ראוי לכך בשעת הגרות. ואף כשנולד ולא מלוח ישראל הוא לכל דבריו כישראל שלא מל⁴³⁵. ושלשה תלמידי חכמים צומדין על גבוי בשעת טבילה. אע"פ שאינו מוחזק וממוכז. וחזין ומדיעין לו בשעת טבילה מקצת מצות קלות וחמורות. וכשטבל ועלה הרי הוא כישראל לכל דבריו, עד שאם חזר אחר כך לסורו היה ליה כישראל משומר, ואם קדש את האשה קדושו קדושו. ואם היה אשה נשים באות ומרשבות אותה במים עד צואריה. ושלשה תלמידי חכמים

גבוי בשעת טבילה. אע"פ שאינו מוחזק וממוכז. וחזין ומדיעין לו בשעת טבילה מקצת מצות קלות וחמורות. וכשטבל ועלה הרי הוא כישראל לכל דבריו, עד שאם חזר אחר כך לסורו היה ליה כישראל משומר, ואם קדש את האשה קדושו קדושו. ואם היה אשה נשים באות ומרשבות אותה במים עד צואריה. ושלשה תלמידי חכמים

גבוי בשעת טבילה. אע"פ שאינו מוחזק וממוכז. וחזין ומדיעין לו בשעת טבילה מקצת מצות קלות וחמורות. וכשטבל ועלה הרי הוא כישראל לכל דבריו, עד שאם חזר אחר כך לסורו היה ליה כישראל משומר, ואם קדש את האשה קדושו קדושו. ואם היה אשה נשים באות ומרשבות אותה במים עד צואריה. ושלשה תלמידי חכמים

432 קלו א. 433 לעיל מו א בשם גרמלי הורוה. 434 אהתי לוי ועין בריטביא בשם ה"רם ובמק"י בשם הרא"ה שכתבו כדברי רבנו, ובגמרא כן דעת ה"ה ד"ה מסבילין. 435 כל זה מרבי הרמב"ם מי"ד אסורי ביאה ה"ז. 436 כ"כ הרמב"ם מי"ג אסורי ביאה ה"ז. ועין בחידושי הגר"ח הלוי שם. 437 וכן הביאו הרמב"ן והרשב"א שיש אומרים כן, וכ"כ בחו"ס חו"מ קמפ"א. 438 בחו"ס

צומדין מבתי ומדיעין אותה מקצת מצות על הדרך שביארנו, וטובלת. והופכים את פניהם קודם שתפא ומניחין אותה לנשים⁴³⁸.
וכשם שביארנו דינו אלו כגו, כך הם עכבר הנלקח מן חגי או שמכר עצמו לישראל, ולא שמו"ך כל כך עמו. אלא אומדן לו רצונן ליכנס בכלל ישראל ולהיות קעדים הכשרים ואם רצה מדיעין אותו על הדיכים שביארנו כגו, ומלין אותו ומטיבלין אותו. ואם לא רצה אין כופין אותו, אלא מיטפל עמו כל שנים עשר חדש. ואם עדין אינו רוצה חזר ומוכרו. ואם רצה ומל וטבל הרי זה כשר. ולכשתחתרו צור. אבל אינו צריך לקבל עלינו על מצות ולהודיע עליה אינו צריך לקבל עלינו על מצות ולהודיע בשעה שמל וטבל לשם עבדות⁴³⁹. וכן יש אומרים⁴⁴⁰ שאין טבילה זו צריכה שלשה וכן כתבו בחתופות⁴⁴¹ שטבילה זו אינה מעכבת. וכלא טבילה זו הוא ישראל גמור בשחרורו. ומכל מקום גדולי המחברים⁴⁴² כתבו בה שצריכה שלשה שביום. ויש קצת ראה לדעת ראשון ממה שאמר בקדושו⁴⁴³. גר נמי לא יבד דמי ימור דמידיקלי ליה בי דינא. ואקשו אלא מעשה נתן פרומה לשפוחו ואמר לה הרי את מקודשת לאחר שאשתדירי והכי נמי דדמי קדושו. ואי צריכה שלשה אף זו אין בידי.

ובמקום שתגדה טובלת שם גר ועבר משוחרי טובליה, וכל שחוצץ בטבילה ר"ל בטבילה נדה, וחוצין בגר ובעבר משוחרי. ויש גורסין⁴⁴⁴ כל דבר שחוצץ בטבילה חוצץ בגר ובעבר ונדה, ומפרשים בה כל מקום שחוצץ בטבילה לטורתי. והקשו בה בחתופות⁴⁴⁵ ממה

הרא"ש ד"ה שם גר והטבילה מורכב, ועייש שמכא ראיות, ולבסוף דוחה דאורי שטבל קודם הגט החרוה, וכ"כ ח"ס שלפנינו, נמצא דעת ח"ס שלפנינו התפלה הוא מדאורייתא ועין בחידושי הגר"ח פי"ג אסורי שבתין כדברי ח"ס שלפנינו והטבילה מורכב. 439 הרמב"ם שם, וכ"כ הרמב"ם והרשב"א בשם ה"ה אברולוני. 440 כ"כ ח"ס מובא ברמב"ן וברשב"א ראה זו. 441 כ"כ ה"ה ור"ה ועין ברמב"ן ברשב"א ברשב"א והרשב"א. 442 ח"ס וכל דמי.

ובמקום שתגדה טובלת שם גר ועבר משוחרי טובליה, וכל שחוצץ בטבילה ר"ל בטבילה נדה, וחוצין בגר ובעבר משוחרי. ויש גורסין כל דבר שחוצץ בטבילה חוצץ בגר ובעבר ונדה, ומפרשים בה כל מקום שחוצץ בטבילה לטורתי. והקשו בה בחתופות ממה

הרא"ש ד"ה שם גר והטבילה מורכב, ועייש שמכא ראיות, ולבסוף דוחה דאורי שטבל קודם הגט החרוה, וכ"כ ח"ס שלפנינו, נמצא דעת ח"ס שלפנינו התפלה הוא מדאורייתא ועין בחידושי הגר"ח פי"ג אסורי שבתין כדברי ח"ס שלפנינו והטבילה מורכב. 439 הרמב"ם שם, וכ"כ הרמב"ם והרשב"א בשם ה"ה אברולוני. 440 כ"כ ח"ס מובא ברמב"ן וברשב"א ראה זו. 441 כ"כ ה"ה ור"ה ועין ברמב"ן ברשב"א ברשב"א והרשב"א. 442 ח"ס וכל דמי.

שאמר בארוהו של נדה⁴⁴⁶. פתחה עיניה ביותר או עצמה עיניה ביותר לא עלתה לה טבילה והני מילי לטורתי אבל לבעלה לא כדריש לקיש וכו', אלא יש חוצץ כטורתי ואינו חוצץ בנדה. עד שמתיר כן דוחים אותה לומר, שאף כשהיה אינה מוחזקת, וגורסין שם⁴⁴⁷ לית לה לכתוב כי הני שמעתיא אלא כדריש לקיש ומי.
[דף מח. א] כבר ביארנו בעבר שמכר עצמו או שנלקח מן חגי צריך לקבל עלינו על מצות, ואם לא קבל אין כופין אותו. אלא מיטפל עמו שנים עשר חדש. צריך שתדע שאף בלקח מישראל היין בו כן אם עדין לא קבל עלינו על מצות אצל רבו ראשון, ואינו כופין כלל, שכן אמרו, אחד עכר איש ואחד בן איש אי אתה מל ומטביל בעל כשר. אבל אם קבל עלינו לרצונו ונעשה עבד כשר, לכשתחתרו אע"פ שצריך טבילה אינו צריך לקבל כמו שביארנו. וכל שחוצץ עכר כשר ביד ישראל, ר"ל שמל וטבל לשם עבדות. רבו כשמו לשירוצה שמיטביל לשם חירות ויעשה ישראל גמור, ואף בפרקי ר' אליעזר⁴⁴⁸ שניה כן. וכן בימת תאר כל שקבלה עליה עול מצות מטבילה על כרחה מיד ומותר בה, ואינו צריך לכל הדברים האמורים בפרשה אבל אם לא קבלה עליה עול מצות צריך לישות לה על אונן הדברים כדי שתקבל עליה וישא או תתנה עליה, ולכשתעשה ולא תרצה להתייר, מיטפל עמה כל שנים עשר חדש, ומקבלה עליה שבע מצות, ומשלחה ואינו נשאה אחר שלא רצתה להתייר⁴⁴⁹.

גט שחריר להיירו בבת ישראל, וכבר בירדנה במקומה בריבוי של גיטין⁴⁵⁰.
זה שנאמר בימת תאר⁴⁵¹ ועשתה את צפניה, מירדשו שתגדלם, שחרי נאמרה עשיית בראשי, ר"ל היקון, כדרכיב⁴⁵² ונלחה את

חדש, ומקבלה עליה שבע מצות, ומשלחה ואינו נשאה אחר שלא רצתה להתייר⁴⁵³.
המפקיר את עבדו יצא לחירות, אלא שצריך גט שחריר להיירו בבת ישראל, וכבר בירדנה במקומה בריבוי של גיטין⁴⁵⁴.
זה שנאמר בימת תאר⁴⁵⁵ ועשתה את צפניה, מירדשו שתגדלם, שחרי נאמרה עשיית בראשי, ר"ל היקון, כדרכיב⁴⁵⁶ ונלחה את

חדש, ומקבלה עליה שבע מצות, ומשלחה ואינו נשאה אחר שלא רצתה להתייר⁴⁵⁷.
המפקיר את עבדו יצא לחירות, אלא שצריך גט שחריר להיירו בבת ישראל, וכבר בירדנה במקומה בריבוי של גיטין⁴⁵⁸.
זה שנאמר בימת תאר⁴⁵⁹ ועשתה את צפניה, מירדשו שתגדלם, שחרי נאמרה עשיית בראשי, ר"ל היקון, כדרכיב⁴⁶⁰ ונלחה את

443 ו' טו א. 444 עייש בנדה בחו"ס ד"ה פתחה. 445 מוק כ"ה, ולפניו ליה, וע"פ שבראשונים הביאו ראה הנהיג משם. 446 כ"כ מרבי הרמב"ם פי"ג מלכ"ה ה"ז. 447 ל"ה א. 448 דברים כ"ה י"ב. 449 שם שם י"ג. 450 רמיה ב' כ"ו. 451 כ"ה לישון בליקוט רמז תמק"ה. 452 כ"ה לישון הרמב"ם שם ה"ה. 453 ע"פ ד"ה משום ביאה זו ח"כ ג' טו א. 454 שם כ"ה י"ב. 455 רש"י הלך גוי, ועין בכ"ס המובא בסמ"ק ובמ"ל שם. ד"ה גר חושב. 460 בראשית ח כ"ב. 461 כ"כ

22

תוספות

מסכת יבמות

רי"ד

מג- רנה

לדברך נוי אתה ואין עדות לנו. פי שאתה אומר שלא נתגירת בפני ביד הרי אתה נוי לנבי נפשך שזוית לבי אנפך הריא עד שתחזור ותתנייר בפני ביד אבל להעיד על בניך אי אתה נאמן שאין עדות לנו ובחוקת כשרות הן עומדין, ואע"פ שפבל עכשיו בכ"ד דהוי ישראל נמור ומעיד על בניו שעשאן בפסלות אינו נאמן כיון שמעיד על מה שעשה בניו, רבני שתהא ראית המעשה והגדת ביד בכשרות כדפרישיה רבינא אמר הכי קאיל יל בניס איל אין יל בני בניס איל אין איל נאמן אתה לפסול בניך ואין אתה נאמן לפסול בני בניך. תגיה ר"י אומר נאמן הוא על בנו קמן ואיני נאמן על בנו גדול:

ארחביא ארי לא קמן קמן ממש ולא גדול ממש אלא קמן וייל בניס וזו גדול, גדול ואיל בניס וזו קמן פי נאמן אתה לפסול את בניך אם אין להם בניס וכל הבניס שזולדו יהיו פסולים עד לעולם וזה מ"ש בברייתא כי הוא נאמן על בנו קמן אבל אם יל בניס אפילו על בניו אינו נאמן שאם יפסול את בניו נמצא שפוסל גם בניו וזה מ"ש בברייתא ואינו נאמן על בנו הגדול. ופסיק תלמודא והלי כותיה דרבני והתניא כותיה דרבינא ההוא לענין יכיר תגיא פי כההיא ברייתא דיכיר דאמר זה ביג וכ"ה שאינו נוי התם מחלק בין בן קמן לבן גדול אבל הכא דעושה עצמו נוי ואפילו אין לו בני בניס אינו על בניו ולענין פלונתא דרי ורבנן איפסקא הלי כריי דאמר שהוא נאמן לפסול את בניו:

ת"ך נר שבא להתנייר איל מה ראית שבאת להתנייר אי אתה יודע שישראל בודה דחיים דחופים מסוככים מסורפים אם אמר יודע אני ואינו כדאי מקבלים אותו מיד ומדיעים אותו מקצת מצות קלות ומקצת חמורות ומדיעים אותו ענין לקט שכחה ופאה ומ"ע ומדיעים אותו עונשן של מצות ואומרים לו הוי יודע שעד שלא באת לסדה זו אכלת חלב איא ענוש כרת חללת שבת איא ענוש סקילה ועכשיו אם אכלת חלב אתה ענוש כרת אם חללת שבת ענוש כרת אתה וכשם שמדיעים אותו עונשן של עבירות כך מדיעים אותו מתן שכר של מצות ואומרים לו הוי יודע שהעיה אינו צפון אלא לצדיקים שבוהו אינו יכולים לקבל לא רוב טובות ולא רוב פורעניות על עונשם של עבירות שהי כלים בעונם אלא הכל שמור לעיל בין השכר בין הפורענות ואין מרבין עליו ואין מדקדקן עליו קבל מלין אותו מיד נשתיירו בו ציצין המעכבים את המילה חזורים ומלין אותו שנית, נתרפא מסבילין אותו מיד ושני תיח עומדים ע"י ומדיעים אותו מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות פי אע"פ שהודיעוהו בעת המילה חזורים עוד ומדיעים אותו בעת הפכילה שעתה הוא נכנס לכלל נירות פבל ועלה היה כישראל נמור. וכן אשה נשים משיבים אותה כמים עד צוארה ושני תיח משיבים אותה מבורץ ומדיעים אותה מקצת מצות קלות ומקצת מצות חמורות. אי נר ואי עבד משוחרר. ובמקם שהגדה סובלת שם נר ועבד משוחרר מובלים בו. וכ"ד שחוצץ בפכילה חוצץ כנר ועבד משוחרר ובגדה:

דף מ"ז ע"כ אמר מר נר שבא להתנייר איל מה ראית שבאת להתנייר מ"פ משום דריח דאריח קשים נרים לישראל כספחת שנאמר ונולה הנר אליהם ונספחו על בני וקריש ונספחו (לשם) (לשון) ספחת ומפני שאוחזים מעשה אבותיהם בידיהם וישראל למדים מהם הם קשים לישראל. ומדיעים אותו ענין וכו'. דארחביא ארי בן נח נהרג על פחת משיפ ולא ניתן להשבון וכיון שהמסן חשוב הרבה בעיניהם אולי יפרוש. אין מרכים עליו וכו' אריא מאי קראה ותרא כי מתאמצת היא ללכת עמה ותחדל לדבר. קבל מלין אתה מיד דשהוי מצוה לא משהינין. נתרפא מסבילין אותו מיד, נתרפא אין, לא נתרפא לא משום דמיא מרוז מכה, פי ולפסול קודם שימול איא דאכתי נברא לא חזי ואין סבילה עולה לו קודם שימול וראיתי מקשין כמה דאמרי לקמן כפי הערל נכרית מעוברת שנתגיירה בנה איצ סבילה ופריך והא הוי חציצה ומשני שאני עובר דהיינו רביתי ומשמע דהא לאחר מהני סבילה מקמי מילה → ומתרצים דלאו דוקא נקט בנה אלא בבת מיירי וגיל לתרין דאפי אי גרסי בנה ליק דהתם מינו דמלקא סבילה לאמו סלקא נמי לו ואינו חסר אלא מילה ככל בר ישראל אבל לעולם נוי שפבל קודם מילה ולא כלום הוא:

ושני תיח עומדים האריח ביא נר שנתנייר צריך נוי איל ר"י לתנא תני נוי. פבל ועלה היה כישראל לכ"ד, למאי הלי דאי הדר ב"י ישראל משומד הוא, ואי קריש קדושין קדושין. אי נר ואי עבד משוחרר קמיד לקבל וכו'. פי כטו שהגר צריך לקבל מרצונו ואין מסבילין אותו בע"כ כך עבד משוחרר כשמשחררו וצריך להפבילו כדי להתירו כבי צריך העבד לקבל עליו מרצונו ואין מסבילין אותו בע"כ, ורמינהו כדאי בנר אבל עבד איצ לקבל, פי דכיון דמל ופבל לשם עבדות ושייך במצות כנשים איצ לקבל בפכילת שחרור, ואסקה ר"פ דהאי דתניא אי נר ואי עבד משוחרר לענין סבילה תניא, פי שכמו שהגר צריך סבילה כך ע"מ נמי צריך סבילה ולא מני לי סבילה קמייתא דלשם עבדות אבל לקבל איצ, דחוקא. עבד ישראל שנשתחרר דכבר הוה שייך במצות איצ אבל הלוקח עבד מן הגוי דלא הוי שייך במצות. ורועה: למולו ולהפבילו לשם עבדות, צריך העבד לקבל ואם לא קבל עליו כל המצות אין מלו ומסבילו לשם עבדות דתניא אי נר ואי לוקח מן הגוי צריך לקבל:

דף מ"ח ע"כ ת"ך מקיימן עבדים שאינן מולין דברי ר"י ר"ע אומר אין מקיימים, איל ר"י והרי הוא אומר וינפש בן אמתך והגר, אר"ע בלוקח עבד בין השמשות ולא הספיק למולו הכתוב מדבר. וקיל הלי כר"ע מחברו. דכ"ע מהו וינפש בן אמתך והגר בעבד ערל הכתוב מדבר, מאי משמע, דתנא וינפש בן אמתך בעבד ערל הכתוב מדבר, אתה אומר כ"ע או אינו אלא בעבד מל כשהוא אומר למען ינוח עבדך ואמתך כמך הרי עבד מל אמור, מה אני מקיים וינפש בן אמתך בעבד ערל, והגר זה נר תושב אתה אומר זה נר תושב או אינו אלא

כרכ ורפואה
272

שד

תוכן המדור

- מעוברת שנתגיירה אם מלין בנה בשבת
הרב בנימין הירשמן שח—שח
- דיני אשה שנחתך רחמה לפני הליצה ושאר דינים
הרב חנניה יוסף אייזנבך שט—שטו
- הודעה לחולה או למשפחתו על מחלתו
הרב נחום יברוב שטז—שטז
- סיכוני בריאות בעישון בחלכה
הרב אליעזר יהודה וולדינגברג שכ—שכד
- די"ר אלי י. שוסהיים שכח—שלב

הרב בנימין הירשמן
ירושלים

מעוברת שנתגיירה אם מלין בנה בשבת

כיבמוך דף ע"ה: אלא הא דאמר רבא מעוברת שנתגיירה בנה א"צ טבילה וכו' שאני עובר דהיינו רביתיה וברשי' ולא חציצה היא. ומבואר לפי' דהטבילה של האם סלקא לעובר ותהי כפי שתעובר בעצמו טבל לגיורתו.

ויש לעיין מאיזה דין הל' עליו דין גירות מצד הטבילה (דבתוס' ובראשונים דאי"ז מטעם עובר ירך אמו) כמבואר ברשי' שם להדיא דהיינו רביתיה ואי' בה משום חציצה.

ולכאורה צ"ל דהטבילה של העובר הוא מדין גר קטן שמטבילין אותו על דעת כ"ד כמבואר בכתובות י"א א' העובר הזה כמו כל גר קטן דעלמא שמטבילין אותו על דעת בית דין.

ויסוד דברינו כנראה מבואר בדוגל מרבבה י"ד סי' רס"ז ו' בבבית שנתגיירה והיא מעוברת דבנה א"צ טבילה. כתב שם דאם הב"ד ידעו בשעת טבילה שהיא מעוברת הדין פשוט אבל אם לא ידעו הב"ד שהיא מעוברת יש לי בזה אריכות דברים ותלוי באשלי רבבני. ובאור דבריו כנ' הוא דאם הטבילה היא מצד גר קטן דעלמא שמטבילין אותו על דעת כ"ד וכאן שהב"ד אינם יודעים שהיא מעוברת אין כאן טבילת העובר על דעת כ"ד. (אלא שאפשר שהטבילה תהא מצד עובר ירך אמו ודבר זה אינו ברור ומשרי' כתב שיש לו אריכות דברים.) ויש להביא ראיה לדברינו אלו שהטבילה היא מצד דין גר קטן שמטבילין אותו על דעת כ"ד מדברי הרמב"ם פי"ג מה' איסור' ה"ז שכתב גר קטן שמטבילין אותו על דעת בית דין שוכות הוא לו מעוברת שנתגיירה וטבילה אין בנה צריך טבילה ומסמית הדברים ברמב"ם מבואר דחד דינא אית להו לגר קטן ומעוברת שנתגיירה דדינם שוים מצד זכות ועד' בית דין (ועי' שו"ת חת"ס סי' רנ"ג).

ומבואר לפי' באם הב"ד לא ידעו בשעת הטבילה לא סלקא טבילה להעובר מצד דין גר קטן שמטבילין אותו ע"ד בית דין.

ובתוס' לעיל מז' ב' ד"ה מטבילין הקשו מהא דמעוברת שנתגיירה דהטבילה הוה קודם המילה. ותירצו דאכתי לא הוי למילה ומשרי' הסדר אינו מעכב עי"ש. וברמב"ן שם הכריח מהא דמעוברת שנתגיירה דבנה א"צ טבילה דהסדר אינו מעכב ויכול להיות טבילה ואח"כ מילה. וברשב"א שם ז' וכן בנמו"י שם כתבו דהסדר מעכב ולפי' מירשו דברי הגמ' בעובר נקבה ובנה מירשו בתה דלא שייך בית דין מילה עי"ש. וברישב"א זבנמו"י משם הרא"ה דכיון שתעובר במעי

אמו אינו בן מילה הרי הוא כנקבה וסגיא ליה כטבילה וכשנולד ומלין אותו אינו אלא כמו שמלין ישראל שהוא עילי עייש.
ומדברי הראשונים בכאן אם מעכב או לא, או הוי כנקבה, הם לפי שיטת הגמ' הטבילה שמטבילין אותה הוא על דעת ב"ד, וכמו גר קטן דעלמא שמטבילין אותו על דעת בית דין, ומילתו היא מילה גר קטן ואינו גימול לשמונה ומילתו אינו דוחה את השבת (ואפשר אף שצריך לברך על מילתו כמו שמברכין על מילת הגרים).

ואף לדברי הריטב"א שהסביר חזוי כישראל עול אין מירוש, ומילתו היא כמילת ישראל אלא לגבי הא שמינו מעכב שהוא אחר הטבילה וכמו שכתבו החוס' בשם תרי"א דאיתי לא חוי למילה, ולפי"ד מוכח הכי מדברי הריטב"א עצמו והוא דבכתובות י"א א' שם בקשית הראשונים דהיכי משכתת לה גר קטן דאורייתא, כתב לפרש דמירי (בשפתה) מעוברת שנתגיירה דכ"ע עלתה לו טבילת אמו דעובר ירך אמו וח"ל גר ואשכותן גר קטן מדאורייתא, חזינן בדברי הריטב"א בעצמו דיש לו שם גר ואיך יחכן לומר שמילתו תדחה את השבת אף אם גירותו מצד ירך אמו וכ"ש אם נאמר שגירותו הוא מצד גר קטן שמטבילין אותו על דעת בית דין, וע"י חוס' שם הראש' בשט"ם שם, וע"פ בדרה"ל לר"ע א"א שם, וע"י חז"א אבהע"ז סי' ד' ס"ט, וע"י רש"ש שם, וע"פ לקמן ביאור בדברי הריטב"א.

ובמירי יבמות שם מ"ז ב' דדעתו שם כפי שיטת הריטב"א בשם הרא"ה דכתב דכיון שאינו ראוי למילה בשעת הגירות אין מעכב בו המילה ושוב אמילו לא ימול הרי הוא כישראל גמור, ולכאור' מוכח מדברי שמילתו היא מילת ישראל וגימול לשמונה ובשבת, ואפשר שכתב דבריו צ"ע מה שכתב להלן ע"פ בטעם הדבר שמעוברת שנתגיירה בנה א"צ טבילה כתב שני הטעמים יחד שעובר ירך אמו ושאינו עובר דהיינו ריבתיה צייש בדברי המחזיק.

וראיתי בשו"ת בנין ציון סי' כ"ב להגאון בעל ערוך לגר שנשאל בכגון דא בנכרית שנתגיירה והיא מעוברת אם מילתו דוחה את השבת ודעתו שאינו דוחה מילתו שבת אף שמדברי הריטב"א ביבמות שם מוכח דכיון שבשעת טבילה א"א למול סגי כטבילה לחוד והוי ישראל גמור שנולד בשבת דמילתו דוחה את השבת, אבל מכיון שהחוס' הרמב"ן והרשב"א לא ס"ל כריטב"א גרא' שולחה כן שאין מילת בן שנולד ממעוברת דוחה שבת — וכתב שם עוד אף לפי סלקא דעתא בנפ' שם דטעמא משום עובר ירך אמו יש לצדד ולומר דייגו כגור כמו שהיא גירות ולא נחשב לידתו לידת ישראל שתזחה מילתו שבת, ועייש עוד משיב ליישב דברי השו"ע או"ח סי' של"א דמשמע שם לכאורה דבנתגיירה אחיך ילית גימול לשמונה ומילתו דוחה את השבת, וע"י בפ"י ר"ח שבת קלי"ה ב', ובדברי הבנין ציון מצאתי בהוי"א בספר זכרון ברית לראשונים כללי המילה לר' גרשון בר יעקב הגורן (עמ' 134) דמעוברת שנתגיירה אין מילתו דוחה את השבת, עייש. וכן כתב בספר מגדל עוז להר"ע צ"ח נחל ו' דנכרית שנתגיירה מעוברת אין מילת בנה דוחה שבת אפי' שאינו ישראל, עייש. וע"י בהג"ה דע"א י"ד סי' רס"ז ג"ב שכתב דלדעת מהרש"א בקדושין צ"ח ב' דבעובד כוכבים שבא על ב"י, דצריך גירות אין מלין אותו בשבת וכנ' כונתו אף לפי דיון שישראל הוא אבל מכיון

דיש חולקים אין מלין אותו בשבת, עייש. וכ"ש בביתן שלמנינו שגרי' דעתו שאין מלין אותו בשבת, וע"פ בשו"ת מנ"י סי' י"ד סי' רמ"ז.
ולפי האמור לעיל בדברינו שכל גירותו הוא מבט דעת בית דין אולי אפשר לומר בדברי הריטב"א שמילתו לא תדחה את השבת דחלא מבואר בכתובות שם דתגיליו יכלין למנות, (ע"י אבני מלואים סי' ד' וסי' י"ג ובספר תפארת למשה הל' גרים, וע"פ בשו"ת חת"ס סי' רנ"ג) ואף שבייטב"א שם כתב להדיא דב"ל דגירותו הוי גירות מהי"ת עייש דכתב דלא חיישינן שימחה שמסתמא כיון שנתגייר בקטנותו והורגל בתורת ישראל הקדושה ומסתמא לא יסור ממנה מילתא דלא שכיחי שימחה ולמילתא דלא שכיחי לא חיישינן אפי' מ"ד דאורייתא, ודבינו נאמרו על קושית הראשונים דהקשו על כל עשיותיו הוא איך סמכינו עליה עייש וע"י תירץ הריטב"א דלא חיישינן (וע"י שו"ת חת"ס סי' רנ"ג) אבל מאן יימר לן שאנו נעשה בו מעשה שיכול להביא את העושה ליד איסור דאורייתא שהעושה העצמה יעבור על איסור תורה בכגון זה שימול אותו בשבת שהוא איסור תורה שאנו לא נעשה שמה ימחה דאם ימחה הוי גוי למפרע, שאף אם נאמר שמעשה המילה בעצמו אין בו חשש של איסור תורה ממנ"ס אם לא ימחה ה"ה ישראל גמור ואם הוא ימחה הברך הדבר למפרע שמילתו אינו מילה והוי כחובל בעלמא שאיסורו מדרבנן, דא דחלא המל צריך למצוץ והמציצה בעצמה הוי מלאכה דאורייתא מכלי מות המילה כמבואר בשבת קל"ג ב' דדין המציצה הוי משום סנה וזוי מלאכה דאורייתא, באופן שאפשר לומר שגם לפי שיטת הריטב"א שמילתו לא תדחה שבת.

ולפי דברינו במעוברת שנתגיירה דהוי גר ממש ומילתו אינו דוחה שבת צ"ע מסוגי' הגמ' ביבמות צ"ז ב' בהי"ת הורחן שלא בקדושה ולידתו בקדושה חייבים משום אשת אח, וברשי' שם דחייבים כרת משום אשת אח מן האם שהרי הוא כישראלית שילדה בנים, מבואר לכאורה מכיון שהייתה לידתו בקדושה דין ישראל יש להם, וע"י ברמב"ם איסור פ"ד ה"ד ובשו"ע י"ד סי' רס"ט סי' ד' וראה ש"ך שם ובמש"כ האחרונים שם דתאומים לאו דוקא וראה רש"י שם צ"ח א' דמבואר להדיא ברש"י דתאומים לאו דוקא, ראה דגול מרבבת שם ונב"י אהר"י סי' כ"ג וכן הוא דאיתא במשנה בכורות מ"ז בנתגיירה והיא מעוברת בנה בכור לכה, וברשי' שם דפטר רחם הוא בישראל ופסק הרמב"ם פ"א מבכורים ה"ג ובשו"ע י"ד סי' ש"ה ה"כ, וכן הוא דמבואר בירושלמי יבמות פ"א ה"ב דהורחן שלא בקדושה ולידתו בקדושה דחייב על קללה אמו ופסק הרמב"ם הל' ממרים פ"ד ה"ט עייש דמבואר בכל הני דיש לון דין ישראל כבר עמד בכ"ז בארבעה י"ד סי' כ"ט וכתב לחודש מכיון שבלידתה היא כבר ישראלית או הוה מחייבים אחריה אפי' שצריך גירות כיון שאמו ישראלית לא הוי קטן שנולד לגבה חייב משום אשת אח וכן לגבי פדיון הבן וקללת אמו עייש. (וע"י חז"א אהר"י שם משיב לחוד בכל הענין הנ"ל).

ובדבריו מוכח כן בתוס' כתובות י"א א' שם דכתבו על דברי הגמ' בסנהדרין גבי גול הגר דמשכתת לה גר קטן מן התורה במעוברת שנתגיירה בנה א"צ טבילה והוי גר מן התורה ויש לו ממון כגון שירש את אמו ואין לו יורשים, וכעין זה גם בשט"ם שם מחוס' הראש' (ושם דמוגיא טבילה להעובר דהיינו ריבתיה).

ומבואר בדבריהם דאף שהוא גר מן התורה יורש את אמו דבר תורה, ולאורה קשה הלא גר שנתגייר כקמן שנוגד ואיך יורש את אמו דבר תורה. אלא דע"כ מוכח בדברי האחרונים שם דכיון שמתניחם אחריה יורש אותה דבר תורה. ומבואר בתוס' דמעוברת נברית שנתגיירה וילדה תאומים וירשו את אמן ושוב מת אחד מתאומים, אין אחיו יורש אותו דאחיה מן האם שאין יורשין זה את זה אפילו במקום שאין שום יורש והנכסים ישארו המקר ע"י רמב"ם נגלות פ"א ה"ז (אמנם בתוס' ב"ב קי"ד ב' כתבו בשם ר"ת ור"י דגירות יורשת את בנה שלא יהיו נכסיו הפקר). ועיין מל"מ שם, ועיין שו"ע חו"מ סימן רע"ז ס"ד וברפ"א שם.

אלא דאכתי צ"ב בדברי הב"י בשו"ע חו"מ סי' ל"ג דנסתפק בכנון דאם פסול לעדות, וע"י סמ"ע שם סי' ס"ק י"ח, ובש"ך שם השיג על הב"י וכתב דפסולין לעדות ע"י"ש, ובהג"ש שם סי' ס"ק ב' כתב לחדש דבעדות הפסול של אחים הוא באחים מהאב כמו לענין יבום וחליצה, וקורבת האם לגבי עדות הוא מדרבנן ואפשר שבכנון דא לא גזר ע"י"ש.

אחרי כתיב כל זאת ראיתי בפסקי הלכות יד דוד לתנאן רבי דוד מרידמאן הל' אישות ח"א ה"ז הערה ה' דף ו' דכתב: גראה לי דבר חדש דאף עכו"ם שנתגיירה מעוברת מילת בנה דוחה שבת דלא חשבינן ליה כנתגייר בעצמו רק חשבינן ליה כבן ישראל שאין לו יחוס אחרי האב והראיה חז"ק כרת על אשת אחיו מאמו שילדה אחריו וכו', והב"א דברי המבין והרשב"א ביבמות מ"ז (הובאו לעיל בדברינו) וכתב ע"ז שדבריהם תמוזים דאיכא קמן אי"כ כי הגדיל יכול אשת אחיו, ועוד דאם נחשב אותו לנתגייר בעצמו הוא קטן אי"כ כי הגדיל יכול למחות וזה לא יעלה על הדעת, וכן הא דמבואר במשנה בבכורות דנתגיירה מעוברת בנה בכור לכהן ע"י"ש, וע"ע שם מש"כ לחדש בענין עובר ירך אמו, דבריו חובא באחיצוה קובץ אגרות ח"א שער ראשון דברי הלכה אות כ"ז ע"י"ש בכל דבריו וכתב שם בסוף דבריו לענין הלכה למעשה יש לסמוך על הוראת בעל פסקי הלכות, ע"י"ש.

וראה לעיל בדברינו מכללי המילה לרבי גרשון כ"ר יעקב הגורר ומתנאן יעב"ץ ומבנין ציון שכתבו דאין למולו בשבת, וע"ע לעיל מש"כ מהג' רע"א יו"ד סי' רס"ו דגראה לדעתו שאין למולו בשבת.

←

↵

דיני אשה שנחתך רחמה לענין חליצה ושאר דינים

הרב חנניה יוסף אייזנבך
ירושלים

אשה שהוכרחו הרופאים לנחלה ולחתוך רחמה, כבר דנו באחרונים לענין כמה וכמה דינים המתעוררים בה, לכל לראש, אם עיקר ניתוח כזה מותר גם ללא ללא צורך רפואי מדין סירוס באשה, וע"י בזה בס' תורת מיכאל סי' כ"ז ובספר "הלכה ורפואה" ח"א עמ' שכ"ח ואילך, ח"ב עמ' ע"א ואילך, כמ"כ אם אשה כזו מותרת לבעלה, וע"י אגרות משה או"ח סי' ס"ו שהדבר מותר בפשיטות, וע"י"ש שהוכיח מאד דיבמות מ"ב ב' שעקרה צריכה להמתין ג' חדשים ופירשי' עקרה שעקרק רחמה וניטל האם שלה, וכ"ה בנימוקי" שם.

בעיקר ניזון באחרונים השאלה לענין דם נדה, וע"י תשובה ארוכה וערכה בכע"ז בש"ת צמח צדק יו"ד סי' קכ"ט שהביא מראשונים ואחרונים בענין זה, וזו התייר הוא כיון שאינה רואה כשאר הנשים ע"י"ש, ובדור אחרון יש שכתבו להזייר בפשיטות במקום שחתכו כל המקור, ע"י שו"ת הר צבי יו"ד סי' קמ"ז וספר סהרת מים להגרי"ג מלושקין ז"ל סי' נ"ז שמסתמך בדבריו גם על הרפא הצדיק ר' שמואל פרידמן ז"ל, ומסיקים בפשיטות שכל מה שחטאה לאחר שנחתך רחמה אינה דם נדה כלל ע"י"ש, מאידך הגרי"ל צירלסון ז"ל בשו"ת מערכי לב סי' מ"ה שגשגל, "בגדול אשה פניה שניטלה האם שלה ע"י רופאים אם צריכה לשבת י"ז כשתבעו להנשא" כתב בפשיטות שצריכה לספור י"ז, דאף בלא אם אפשר לפעמים לדם נדות שיבא מהחלקים השייכים אל האם דהיינו אותם הגידים המשפיעים לה את דם הנדות בכל אופן" ע"י"ש (ומה שהוכיח דבריו מאז דר' נחמן ביבמות סי' ע"ב שדרש על "והזי שרי עקרה אין לה ולד" אפילו בית ולד אין לה, והלא מדקאמרה תורה "חלל להיות לשרה אורח כנשים" שמענין ולהיא דמתחילה ה"י לה וסת שבדרך כלל יתכן רק בהיות לה בית ולה לכאורה אינה רא"י כ"כ, דאפשר לא היה לה "בית ולד" באופן הצריך להולדה ואעפ"כ ה"י לו חלק מן המקור שדיו לענין דם נדות, וע"י גם במאמרו של הגרי"מ אהרונסון שליט"א ב"גוע"ם" שמסיק גם שתלוי באופן שיעור הניתוח וכמה נחתך וכו', וכן שמעתי שגדולי הוראה שליט"א מורים לברר היטב סבוג הניתוח, ורק לפי"ז אפשר לקבוע לענין דם נדה.

וכאן הגנו לדון מה דין אשה כזו לענין יבום וחליצה, וע"י בשו"ת להורות נתן להגרי"ג גשטעטנער שליט"א שגשגל על כך מאחד מגדולי נזי יורק שליט"א, ועיין יש מקום לדון הרבה בענין זה, וכולהו בס"ד:

בטור אבן העזר ס"ס קע"ב: הוזהרה העקרה דיה כשאר כל הנשים